

Ohraniti mir!

Tako kot vsako leto bodo tudi letos po vseh krščanskih cerkvah v božični noči brali evangeljski odlomek, ki pripoveduje o Kristusovem rojstvu in v katerem smo še posebej pozorni na tale stavek: »In porodila je sina prvorojenca, ga povila v plenice in položila v jasli, ker v prenočišču zanju ni bilo prostora.« Človeštvo že takrat ni hotelo prisluhnuti znamenjem časa, edina priča tega dogodka, ki je začel novo obdobje v zgodovini odrešenja, so bili preprosti pastirji. Postavlja se nam vprašanje, kako je danes s tem sporočilom, ali smo še sposobni dojeti pomen besed, ki so jih v sveti noči izrekli angeli: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so Bogu po volji!«?

Površnemu opazovalcu se dogodki svete noči morda zazdijo pravljico naivni in se v zvezi z njimi le še bežno spomni jaslac, lepih božičnih melodij in polnočne mase, kakor jo je doživljal v mladosti, za kaj več v srcu človeka, ki je zaverovan v moč tehnike, denarja, oblasti in orožja, pač ni prostora. Ko opazujemo resničnost okrog nas, ki je tako različna od preprostosti, skromnosti in miru božične noči, se sprašujemo, kje so vzroki za notranjo razvrvanost, ki jo srečujemo pri sodobnem človeku, za agresivnost, ki se pojavlja v odnosih med ljudmi, narodi, državami, velikimi vojaškimi in ideološkimi sistemi? Zlasti v zadnjem stoletju opazamo množično sekularizacijo, človek je začel živeti in delovati tako, kakor da Bog ne obstaja. Pri tej ugotovitvi nikakor ne mislimo le na krizo cerkvenih struktur, do katere je ob tem pojavu prišlo, marveč tudi na dejstvo, da so se s tem spreobrnjenjem zamajali tudi stoletni temelji, na katerih je slonela evropska civilizacija. Gre skratka za krizo vrednot, v človeku se izgublja občestveni čut, zapira se v svet lastne lagodnosti in brezbriznosti, postane pa razdražen, če kdorkoli skuša skaliti njegov navidezni duševni mir, ki sloni na boleštni navezanosti na materialne dobrine.

Tako ni čudno, da so v javnosti cenjene predvsem »vrline« kot tehnološka učinkovitost, znanstveni napredek, denarna moč, zvitost, govorniška demagogija. Res je, da so nekatere od teh vrlin same na sebi tudi koristne, tako znanstveni in tehnološki napredek, vendar tudi na teh področjih prihaja do hudih zlorab. Le tako si razlagamo nemoč opozorila nekaj tisočev znanstvenikov z vsega sveta o nevarnosti kopičenja jedrskega orožja, ki je žal izzvenelo kot »glas vpijočega v puščavi«. To orožje utegne dokončno uničiti človeštvo, države pa se še dalje noro oborožujejo in njihovi voditelji hkrati izjavljajo, da so za mir in razorožitev, a s pogojem, da bodo

dalje na 15. strani ■

MOTIV IZ SLIVNEGA

(Foto M. Magajna)

Naročnikom, bralcem
ter vsem Slovencem
želi vesele božične praznike
in srečno novo leto 1984

NOVI LIST

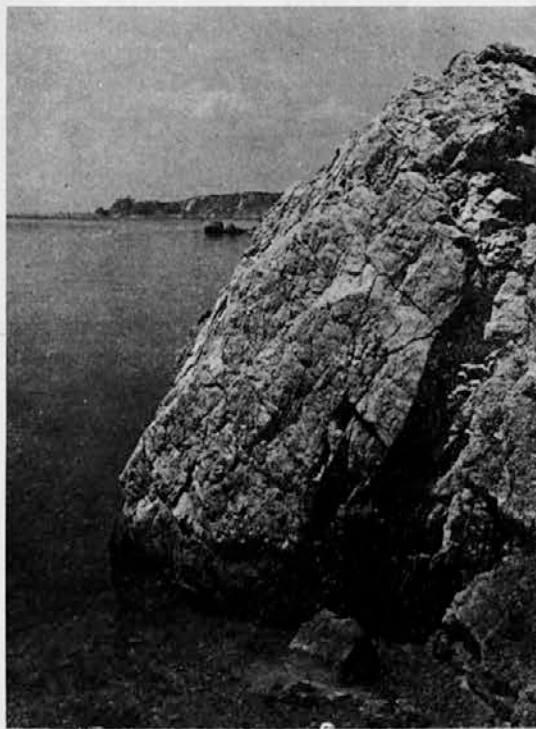
Čimprej je treba zavzeti enotno stališče

V zadnji številki našega lista (15. t.m.) smo se vprašali, kdo bo sestavljal besedilo vladnega zakonskega osnutka za zaščito slovenske manjšine in kako bo to besedilo sestavljeno. Izrazili smo tudi željo, da bi nam pristojne oblasti čimprej odgovorile. Zgodilo se je, da smo prejeli prvi posreden odgovor v trenutku, ko je bil naš list še v tisku. Minister za odnose z deželami, socialdemokrat Romita je namreč v pogovoru z rimskim dopisnikom ljubljanskega Dela Andrejem Novakom izjavil, da je že izročil predsedstvu vlade zakonski osnutek o zaščiti slovenske manjšine v Italiji. Gre za osnutek, je dejal minister, ki sem ga bil napovedal članom poslanske komisije za ustavna vprašanja in o katerem je bil govor tudi na srečanju med podtajnikom za zunanje zadeve Fioretom in predsednikom slovenske vlade Zemljaričem. Minister Romita je pojasnil, da so pri sestavi besedila zakonskega osnutka upoštevali mnenje Cassandrove komisije, med drugim tudi mnenje vseh petih slovenskih članov te komisije.

Vprašanje naše zaščite, oziroma vprašanje izoblikovanja zakonskih norm za zaščito temeljnih pravic naše manjšine se je torej na ravni osrednje vlade že premaknilo z mrtve točke, kar je glede na parlamentarne predpise in prakso velikega

pomena, saj je znano, da imajo vladni zakonski osnutki prednost v parlamentarnem postopku. To predvsem pomeni, da se utegne ob dobri politični volji ta postopek pospešiti.

Kot je svetoval sam predsednik senata Cossiga v pogovoru s člani slovenskega manjšinskega odposlanstva v Gorici, bi bil potreben in celo nujen stik s predsedstvom vlade, kateremu bi predstavništvo manjšine moralo, ne glede na v parlamentu že vložene zakonske predloge jasno povedati, katere in kakšne so temeljne zahteve manjšine. Prav bi bilo, če bi manjšina dobila čimprej na vpogled besedilo vladnega zakonskega osnutka in bi do njega v okviru enotne delegacije zavzela stališče. Mislimo, da je to tudi prva naloga, ki čaka manjšinske predstavnike in ki jo morajo tudi čimprej opraviti.

Nabrežinska obala

(Foto M. Magajna)

Dr. Drago Štoka o zaščiti manjšine

V soboto, 10. decembra, se je v Milanu zaključila svečana prireditev ob 40-letnici nastanka gibanja za združeno Evropo. Svečanosti se je udeležilo veliko uglednih gostov; med drugimi so bili navzoči milanski župan Tognoli, minister Spadolini, podpredsednik evropskega parlamenta ter senator Leo Valiani. Omeniti je treba, da je bil med prisotnimi tudi deželni svetovalec Slovenske skupnosti in predsednik posebne komisije za mednarodne odnose Drago Štoka, ki je imel tudi razgovor z ministrom Spadolinijem.

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti je imel daljši sestanek s predsednikom AICCE dr. Serafinijem in podpredsednikom dr. Zolijem. Med tem razgovorom je bila predmet pozornosti predvsem zaščita pravic Slovencev v Italiji ter bližnje evropske volitve. Na sestanku je bil tudi

Prihodnja številka Novega lista bo izšla v četrtek, 12. januarja 1984

Uprava

govor o seji vsedravnega sveta AICCE, ki je sklicana v Rimu januarja prihodnjega leta. Obema predstavnikoma je deželni svetovalec Slovenske skupnosti, ki je postal član vsedravnega združenja AICCE, že najavil, da bo v Rimu med drugim spregovoril o aktualnih problemih Slovencev v Italiji.

Predsednik senata Francesco Cossiga, ki se je v petek, 16. t.m., udeležil v Gorici slovesnosti odprtja drugega šolskega leta Jadranskega zavoda združenega sveta, ki ima svoj sedež v Devinu, je sprejel na goriškem županstvu predstavnike slovenske narodne manjšine v Italiji. V odposlanstvu so bili senatorka Jelka Grbec za komunistično partijo, profesor Andrej Bratuž za Slovensko skupnost, arhitekt Jože Cej za socialistično stranko, profesor Aldo Rupel za Slovensko kulturno gospodarsko zvezo, dr. Damijan Pavlin za Svet slovenskih organizacij in Salvatore Venosi za slovenska kulturna društva v videmski pokrajini.

Predstavniki slovenske manjšine so predsednika Cossigo naprosili, naj posreduje, da bi se čimprej začel v senatu postopek za odobritev zaščitnih norm za slo-

Delo v SSG se bo nadaljevalo

Člani umetniškega, tehničnega in upravnega osebja Slovenskega stalnega gledališča v Trstu so se v ponedeljek, 19. t. m., sestali s predsednikom in ravnateljem gledališča in preverili dejansko stanje po zaskrbljujočih vesteh, ki so v zvezi s finančnim položajem naše osrednje kulturne ustanove odjeknile v javnosti. Na sestanku so soglasno sklenili, da Slovensko stalno gledališče pod nobenim pritiskom od zunaj in kljub obupnemu finančnemu stanju ne bo prenehalo z delom. Gledališče bo nadaljevalo z repertoarnimi načrti in pomnožilo število nastopov. Nadalje so sklenili, da bodo gledalce seznanili z dejanskim stanjem in jih povabili, da se strnejo okrog kulturne ustanove, da postanejo še bolj sestavni del svojega, z velikimi žrtvami pridobljenega Slovenskega stalnega gledališča.

V tiskovnem sporočilu je nadalje rečeno, da gledališče računa na solidarnost političnih sil, sindikatov in italijanske demokratične javnosti, predvsem pa na solidarnost tistih, ki so kot obiskovalci predstav že vsa ta leta dokazali, da »živijo in ra-

Sekcija SSK DEVIN - NABREŽINA prireja v ponedeljek, 26. decembra, v gostilni URDIH v Mavhinjah

ŠTEFANOVANJE

z začetkom ob 16. uri. Vabljeni člani in njihove družine. Na sporedu bo zabava z zakusko.

stejo z gledališčem v želji, da uveljavimo kulturo naše narodnostne skupnosti«. »Kot kulturni delavci — je še rečeno v tiskovnem poročilu — se ne bomo nikdar odpovedali svojemu delu, ki je namenjeno naši manjšini in njenemu napredku, medsebojnemu spoštovanju tu živčih narodnosti in poglobljanju vezi med dvema sosednima svetovoma«.

Cossiga sprejel slovensko delegacijo

Vensko narodno manjšino. V tej zvezi so bili v senatu vloženi v tej mandatni dobi trije zakonski predlogi. Pristojna senatna komisija — so poudarili manjšinski predstavniki — bi morala v bistvu nadaljevati z delom, ki ga je bila pričela v prejšnji zakonodajni dobi.

Predsednik senata je obljubil svoje posredovanje, a je hkrati opozoril, da je tudi vlada sestavila svoj zakonski osnutek, kar je glede na parlamentarne predpise in prakso zelo važno. Zato je Cossiga priporočil slovenski delegaciji, naj stopi v stik s predsedstvom vlade, oziroma tudi s predstavniki notranjega ministrstva, ki ima še največ pristojnosti, kar zadeva problematiko narodnih in jezikovnih manjšin. Osebo pa je za to — je naglasil — da se vprašanje zaščite Slovencev čimprej uredi.

Pogovor z deželnim tajnikom Slovenske skupnosti prof. Andrejem Bratužem

Deželnega tajnika Slovenske skupnosti prof. Andreja Bratuža smo naprosili za pogovor o vprašanjih, ki se pobliže tičejo Slovencev v Italiji. Prof. Bratuž se je naši prošnji rad odzval, za kar se mu lepo zahvaljujemo. (Ured.)

Slovenska skupnost je, kot znano, politična stranka tistih Slovencev v Italiji, ki zagovarja jo potrebo po samostojnem političnem nastopanju. Kako bi utemeljili ali osvetlili pravilnost te politične poti za našo narodno skupnost tudi glede na sedanji politični položaj?

Problem samostojnega političnega nastopanja odpira pravzaprav problem samega narodovega bistva. Vaše vprašanje zato zahteva nekoliko bolj razčlenjen odgovor in kar kliče po neki globlji analizi.

Tu bi lahko navezali ta problem na osnovno vprašanje biti nekega naroda, posebej morda malega ali pa ogroženega naroda (kot je to primer skoraj vsake narodne manjšine). Vprašanje narodove samostojnosti lahko razkrije celo vrsto značilnosti, potez, ki zadevajo samo eksistencialno plat naroda. Gre predvsem za to, da zna ljubosumno in trdoživo ohraniti vse to, kar mu je lastno. Sem spadajo predvsem velike duhovne vrednote povezane z njegovo kulturno tradicijo. Naš veliki mislec France Veber je lepo zapisal, da »veliki duh malega naroda dobi celo značilno prednost pred velikimi duhovi velikih narodov, ako pomislimo tudi na vse težave in na vse trpljenje, ki je prav človeku iz »malega« naroda nekako že vnaprej določeno...«.

In zakaj bi teh podobnih misli ne navezali na našo manjšinsko problematiko, na ljubosumno ohranjanje naše narodne samobitnosti tudi na političnem področju? Tu smo seveda v samem jedru naše tematike. Politična samostojnost, ki jo zagovarja edina slovenska stranka v Italiji, je zato nujen izraz takega načela. Ni si mogoče zamisliti resnega in odgovornega narodnega predstavnštva neke manjšine, ki bi svojo usodo prepustilo drugim. Vse politično zrele narodne manjšine v Italiji, pa tudi drugje po Evropi, danes nastopajo politično samostojno. Predajanje velikim državnim strankam ni še nikjer prineslo pozitivnih in plodnih sadov. Ali nas ne v tem urtjuje tudi kontingentnost današnje politične situacije med nami? Kako se npr. godi slovenskim članom italijanske socialistične stranke, katere vsedržavni tajnik in sedanji predsednik vlade ni — kot znano — še pokazal najmanjše pozornosti do problemov slovenske manjšine?!

V današnjem političnem položaju igra samostojna politična pot edino pravilno smer. To nam je dokazala izkušnja, to nam kažejo vsa prejšnja leta političnega delovanja. Vse to nam še razodeva dejstvo, da tudi italijanska večina upošteva kot edino pristen glas slovenske manjšine le glas slovenske politične sile, v kateri se

zrcali utrip prave in do vsedržavne politične linije neodvisne slovenske narodne skupnosti. Rad bi to zaključil spet z mislijo zgoraj omenjenega slovenskega filozofa o malem narodu (ki pa odlično veljajo za naš primer), ko pravi, da »narod, ki bi bil brez sence take prave notranje svobode, bi imel samo še mesto črede in nikaškega pravega naroda«.

Katere so po Vašem najpomembnejše ovire, ki se danes protivijo večjemu političnemu poenotenju Slovencev v Italiji v okviru samostojne politične stranke? Kaj misli Slovenska skupnost ukreniti za doseg tega cilja?

Marsikdaj slišimo zavedne slovenske ljudi, ki z navdušenjem sanjajo o enotni slovenski politični stranki v zamejstvu. Res, imeli smo že čase edinosti, ko smo v težkih razmerah pod fašizmom v glavnem bili strnjeni v enotnem političnem nastopu. Časi so se korenito spremenili, ideološki in drugi razlogi so botrovali povojni politični neenotnosti primorskih Slovencev. Naše politične razmere so različne recimo od onih na Južnem Tirolskem, kjer ena stranka nemške manjšine še vedno predstavlja absolutno večino.

Kje pa so stvarni razlogi za našo politično razdvojenost? Že prej sem omenil ideološke in druge, predvsem politične razloge, ki so sedanje stanje povzročili. Menim, da to objektivno preprečuje prav vstop v razne italijanske zlasti levičarske stranke in temu sledeče stapljanje v njih vrstah. Odpoved politični avtonomiji in sprejemanje politične linije vsedržavnih strank (ki tudi v svoji politiki do manjšine ne bodo šle mimo svojih načel in programov!) — to je v bistvu prvi vzrok, da danes ne more priti do enotnega nastopanja Slovencev v okviru ene same manjšinske stranke. Sicer pa bi lahko tudi prišlo do neke večje enotnosti v primeru, ko bi, recimo, drugače ideološko obarvani Slovenci imeli svojo, vsekakor pa slovensko stranko. V resnici pa bi tega skoraj ne bilo treba, saj je Slovenska skupnost dovolj odprta in pluralistično razvejana (vedno v okviru splošnih načel politične demokracije in obrambe svobode posameznika in skupnosti), da bi lahko lep del slovenskih ljudi našel v njej svoje mesto.

SSk gre naprej v tej smeri. Prav gotovo se ne zapira v kako klavzuro in se na vse načine skuša vedno bolj približati problemom našega zamejskega človeka. Vem, ni še naredila vsega. Čaka jo rešitve še mnogih drugih vprašanj. Bolj se bo morala zavzeti zlasti za razne socialne probleme in se na ta način vedno bolj odpreti delavskemu svetu. Morala se bo soočiti z različnimi drugimi aktualnimi problemi, vedno bolj bo treba iskati novih stikov in prijemov zlasti do mladine, kateri morda nismo vedno posvečali dovolj pozornosti. Vse to in še drugo čaka Slovensko skupnost, da pride morda enkrat do pravega poenotenja političnega nastopa in dela! Jasno pa je, da to ni odvisno le od nas: najmanj v enaki me-

ri odvisi od vseh tistih Slovencev, ki so danes še na drugi strani!

Kot smo slišali, je nastala kriza v okviru tako imenovane enotne slovenske delegacije, se pravi enotnega manjšinskega predstavnštva navzven. Kaj bi povedali v tem pogledu?

Odgovor na to vprašanje je morda kompleksen, pa tudi delikaten. SSK je vedno zagovarjala skupne nastope za pomembne korake pri reševanju splošne manjšinske problematike. V tem smislu je tudi sodelovala v enotni slovenski delegaciji. Prišlo je večkrat do trenj, to je res. Res je tudi, da včasih naša stranka ni bila udeležena pri kakem meddržavnem obisku, to pa iz čisto specifičnih znanih razlogov, ki jih tu ne gre ponavljati.

Slovenska skupnost je večkrat predlagala razne pobude in korake, ki jih nekateri drugi partnerji niso sprejeli. Nimamo namena vsiljevati svojih predlogov in zamisli, vendar pa ne moremo vedno le pasivno sprejemati določenih oblik dela. Sicer pa bo SSK v kratkem izdelala stvarna in jasna stališča v zvezi s tem, zato bi zaenkrat tu problema ne razširjali oz. poglobljali.

Tudi na letošnjih junijskih volitvah je Slovenska skupnost prejela precej glasov v videmski pokrajini. Znano pa je, da je Slovenska skupnost bolje organizirana le na Tržaškem in na Goriškem. Kako misli Slovenska skupnost zapolniti to organizacijsko vrzel in na katere težave je do zdaj pri tem naletela?

Že od same ustanovitve avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine dalje je vprašanje Slovencev v videmski pokrajini postalo za nas vedno bolj stvarno in živo. Po ustanovitvi dežele Slovenske skupnosti leta 1975 pa je vse to zadobilo še nove razsežnosti. Zavedali smo se, da moramo tudi za Slovence v Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini poskrbeti v bolj organskih in smotrnih oblikah. Kot volilna lista smo bili tu prisotni vse od razdobja, ko smo lahko predstavili kandidatne liste brez pobiranja podpisov (da ne omenjamo posebej naše politične prisotnosti na raznih parlamentarnih volitvah, ko smo avtomatično udeleženi s kandidatno listo v okrožju št. 11 (Videm - Gorica - Pordenon - Belluno). Vedno je naša lista z listo prejela sorazmerno zadovoljivo število glasov. Jasno je, da ti niso odgovarjali dejanski situaciji oz. tamkajšnji številčni slovenski prisotnosti.

Ta bi bila gotovo vse drugačna, če bi tam imeli svojo organizacijsko strukturo z domačimi ljudmi. Tako pa zaenkrat lahko računamo le na nekatere posamezne idealne slovenske ljudi, ki sami čutijo potrebo po takem delu. Včasih smo slišali očitke, da prihajamo le za volitve. Če je to bilo morda delno res, je pa tudi res, da so posamezni vidni predstavniki SSK že vsa leta držali tesne stike s slovenskimi rojaki zlasti v Beneški Sloveniji in Kanalski dolini, da so mnogim društvom preskrbeli tudi deželne podpore, itd. In to izven volilne kampanje!

Lahko bi govoril o raznih težavah, na katere smo večkrat naleteli pri teh poskusih. Morda bi tu omenil eno samo: dejstvo je, da je verjetno danes marsikom še zelo težka odločitev za samostojno slovensko stranko, in to iz neštevitih razlogov, zlasti v Beneški Sloveniji! Odtod verjetno tudi letošnji nastop slovenskega kandidata na listi Furlanskega gibanja za deželne volitve. Če smo to potezo sicer skušali razumeti, pa je s tem še nismo mogli odobravati. Mislim pa, da bo treba v teh naporih naprej. Le

Lep koncert v Nabrežini

V nedeljo, 18. decembra, je pred nabito polno nabrežinsko telovadnico nastopila domača godba na pihala, ki jo vodi Stanjo Mislej. Na koncertu, ki ga godba na pihala iz Nabrežine že tradicionalno prireja v času božičnih praznikov, je tokrat nastopil tudi moški pevski zbor Fantje izpod Grmade, ki ga vodi Ivo Kralj, ki je tudi sam član nabrežinske godbe.

Godba, ki se je v zadnjih letih močno pomladila in se številčno okrepila, je svoj koncert začela z nabrežinsko vaško himno. V prvem delu pa je izvedla Fučikovo

Fantje izpod Grmade,
Dekliški zbor Devin,
Mladinski zbor Štivan

priredijo v petek, 6. januarja 1984 ob 20.30
v štivanski cerkvi

KONCERT BOŽIČNIH PESMI

Vabljeni!

koračnico »Triglav«, Suppejevo skladbo »Poet in kmet«, Giorgijeve »Zlate sanje« in skladbo »Wein weiss und Gesang«.

Sledil je nastop Fantov izpod Grmade, ki so pod vodstvom Iva Kralja zapeli »Mlatiče« Kamila Maška, Harejevo »Grmada kres«, rusko narodno v Jaroffovi priredbi »Dvenadcat razbojnikov«, Simonittijevo priredbo dalmatinske narodne »A ča« in še pesem Ubalda Vrabca »Pjet meljonov«.

V drugem delu sporeda je nabrežinska godba zaigrala nekaj modernejših ritmov kot Hutvartov »Spanisch eyes«, Lemannov »Mixed Pickless«. Skupno s pevskim zborom pa so izvedli koračnico Bojana Adamiča »Tra ta ta«, ki je doživela velik uspeh med občinstvom. V božičnem času in pred prazniki pa ni mogla manjkati Gruberjeva »Sveta noč«. Petju pevskega zbora je pomagalo tudi občinstvo, tako da je bilo v telovadnici pravo božično vzduš-

je. Koncert se je uradno zaključil z Radetzkim maršem Johana Straussa. Godba in zbor pa sta na splošno željo občinstva še enkrat izvedla Adamičevo koračnico, koncert pa so zaključili s koračnico »Svobod«.

Napovedovalca sta nato povabila goste in prijatelje na zakusko in na koncert, ki ga godba ima vsako leto na božični dan po glavni maši na nabrežinskem trgu.

Letošnja pobuda, ob zaključnem koncertu, je med občinstvom bila zelo spodbudno sprejeta. Sodelovanje med godbo in pevskim zborom je pokazalo, da so podobne kulturne prireditve zaželjene in potrebne v devinsko-nabrežinski občini. Škoda le, da so nekateri predstavniki nabrežinskega kulturnega društva bili zadržani drugje, saj bi lahko prišlo še do drugih podobnih pobud in sodelovanj.

—o—

BOŽIČNI KONCERT V PETERLINOVI DVORANI

V ponedeljek, 19. t.m., je Društvo slovenskih izobražencev v sodelovanju s Slovensko prosveto priredilo v Peterlinovi dvorani v Trstu božični koncert. Nastopila je skupina »Gallus Consort«, ki je izvedla vrsto božičnih skladb, ki so nastale v bolj ali manj oddaljeni preteklosti. Na zanimivem večeru, ki se ga je udeležilo lepo število poslušalcev, so tudi zbirali prostovoljne prispevke za popravilo repentabske cerkve.

Spominska proslava na Opčinah

Organizacije bivših partizanov in deportirancev ter Kulturno društvo Tabor z Opčin so priredile v nedeljo, 18. t.m., spominsko proslavo na openskem strelišču, kjer so pod fašističnimi svinčenkami pred 42 leti padli Tomažič, Bobek, Kos, Ivančič in Vadnjak, pet slovenskih primorskih fantov, ki jih je posebno fašistično sodišče bilo obsodilo na smrt. Padli so v mrzlem decembrskem jutru kot bojovníki proti fašizmu, ki je tedaj že vodil skupno s Hitlerjem svojo imperialistično vojno.

V imenu prirediteljev je najprej spregovorila Nives Košuta, ki je med drugim izrazila nezadovoljstvo, ker pristojne oblasti še niso sprejele prošnje openskih organizacij, naj se bivše strelišče, ki je postalo za toliko naših ljudi morišče, spremeni v vsedrjavni spomenik in zato tudi primerno uredi. Nastopil je nato zbor Tabor z Opčin v moški in mešani postavi in pod vodstvom Sveta Grgiča zapel tudi pesem »Mati«, ki jo je uglasbil Aleksander Vodopivec na besedilo Pinka Tomažiča. V slovenščini je nato spregovoril Vojko Kocman, ki je obravnaval predvsem aktualno vprašanje zakonske zaščite slovenske narodne manjšine, kar je tesno povezano tudi z žrtvijo naših fantov, ki so pred 42 leti darovali svoja mlada življenja za svobodo našega ljudstva. Kocman se je pri tem zavzel za sodelovanje in plodno sodelovanje med tukajšnjima narodoma ter med sednjima državama in v tej zvezi pozval pristojne oblasti, naj poskrbijo, da bo meja spet odprta na stežaj.

V italijanščini je nato govoril Ezio Martone, ki se je zavzel predvsem za to, da bi italijan-

ŠKOF DR. VEKOSLAV GRMIČ V SLOVENSKEM KLUBU

Kot smo v našem listu že poročali, je pred kratkim izšla pri Založništvu tržaškega tiska knjiga Humanizem — problem našega časa, ki jo je napisal naslovni škof dr. Vekoslav Grmič. Izid knjige je dal Slovenskemu klubu iz Trsta povod, da je v torek, 20. t.m., priredil srečanje z njenim avtorjem. O knjigi je uvodoma spregovorila Ivanka Hergold, nato pa je povzel besedo dr. Grmič in podal svoje gledanje na vprašanje humanizma, kakor se postavlja v našem času. V svojih izvajanjih je v glavnem osvetlil nazore in stališča, ki jih je razvil v knjigi in o katerih smo že pisali.

SKAVTSKO SREČANJE ZA NAJMLAJŠE

Božič včeraj in danes. Tako bi lahko strnili smisel srečanja, ki je v soboto, 10. t.m., privabilo v Marijanišče na Opčinah lepo število najmlajših članov skavtske organizacije. Okvirni program srečanja je zasnoval g. Žarko, novi župnik v Mačkolljah. Z diapozitivi je prikazal božič kot dogodek, ki sega daleč v zgodovino človeštva, preteklost, ki se v svojem globokem pomenu vedno obnavlja. V ta dogodek so nato posegli otroci sami: prenesli so ga v sedanost, narisali so ga v svetu 20. stoletja in mu tako dali pristnejši pomen. Delo se je v živahnem vzdušju odvijalo po skupinah, zaključilo pa se je ob skupnem petju in skavtskih igrah z željo, da bi se taka srečanja še ponovila.

Brin

Repentabor

(Foto M. Magajna)

ska mladina v šolah spoznala zgodovino tukajšnjih krajev, med drugim zlasti dejstvo, da se je upor proti fašizmu tu začel pred osmim septembrom leta 1943, kot zgovorno dokazujejo mladi fantje, ki so bili ustreljeni na openskem strelišču leta 1941, in boj primorskega ljudstva od leta 1941 dalje. Govornik se je tudi zavzel za boljše poznavanje slovenske kulture, kar je eden pogojev za tesnejše sodelovanje med obema narodoma, ki živita na teh tleh.

V dvorani Prosvetnega doma na Opčinah je nato bila okrogla miza o protifašističnem delo-

Zobozdravnik dr. Andrej Kranjec (Slavko)

specialist za zobne in ustne bolezni, obveščja, da sprejema v novi ambulanti v Trstu, ul. sv. Frančiška 11 (tel. 040/727654) vsak dan po dogovoru dopoldne in popoldne.

vanju na Primorskem v obdobju med obema vojnama. Po uvodnih besedah Stanke Hrovatin so svoja pričevanja posredovali Drago Zerjal, Vlado Turina, Milan Bolčič, Srečko Colja in Vid Vremec. Na osnovi lastnih izkustev so obravnavali protifašistični boj primorskega ljudstva med obema vojnama, zlasti pa od prvega tržaškega procesa pred posebnim fašističnim sodiščem leta 1930 do drugega procesa pred posebnim sodiščem leta 1941. Njihova izvajanja so bila dragocen doprinos k poznavanju zgodovine Primorske za časa fašistične diktature.

Večer na Repentabru

Večer pesmi, glasbe in slike v soboto, 17. t.m., v dvorani gostilne Križman v Repnu je bil nov dokaz živahnega delovanja farne skupnosti, ki je pravkar v polnem zagonu pri obnavljanju cerkvenih stavb na repentabruški griču. Priložnost za prireditev je bila prva obletnica nastopanja otroškega pevskega zbora Zvonček, ki je v času od ustanovitve in negotovih začetkov dosegel zelo spodbujajoč napredek in dokazal kvaliteten premik navzgor. Pri tem velja posebej omeniti delež župnika Tonea Bedenčiča, ki je z vztrajnim delom vzgojil dober zborček, ki bo njemu in širši skupnosti lahko dal še veliko zadoščenja. Podobno velja za ženski zbor Repentabor, ki se je z rednim delom zliil v skladno celoto in si zdaj ustvarja širši repertoar pesmi, kar mu bo dalo še lepše možnosti nastopanja.

Spet se je v javnosti pojavil tudi petčlanski glasbeni ansambel, ki že leto dni vadi pod vodstvom Franka Guština in se razvija v sproščeno glasbeno skupino. Tudi ta ansambel je dokaz, koliko se da danes še narediti v naših vaseh. Prireditev je bila zelo dobro obiskana in tudi to je dokaz še odprtih možnosti na tem področju. Večer se je končal s filmskim delom: Marijan Jevnikar je prikazal film o arheoloških, etnografskih in turističnih lepotah Grčije, potem pa je sledila še nekaka fotografska kronika o delovanju mladih članov repentabske farne skupnosti.

LEPA IN POSNEMANJA VREDNA POBUDA

Na sedežu Prosvetnega društva Kolonkovec se je v nedeljo, 18. t.m., končala lepa in zanimiva razstava, posvečena opremi in vsakdanjim predmetom tipične slovenske hiše na Kolonkovcu pred kakimi 100 leti. Zanimive in domiselno urejene eksponate si je v dveh tednih ogledalo predvsem veliko domačinov, obiskovalci pa so prihajali tudi iz drugih predelov na Tržaškem. Med uglednimi gosti je bil prejšnji teden tudi tržaški škof Bellomi, ki se je v okviru pastoralne vizitacije srečal z domačini na Kolonkovcu. V soboto, 17. t.m., so imeli na sedežu Prosvetnega društva tudi pomembno kulturno srečanje, ko so predstavili javnosti znanstveno delo profesorja Roberta Petarosa o »kolonkavskem narčaju«.

Po soglasnem mnenju ljudi, ki so si ogledali razstavo, je šlo za lepo pobudo, vredno posnemanja. Idealno bi seveda bilo, da bi eksponati postali zametek stalne zbirke v slogu etnografskega muzeja. Seveda pa gre tu za problem prostora, ki zaenkrat ni lahko rešljiv. Na vsak način je pobuda sprožila zanimanje za domačo preteklost in s tem tudi poživila kulturno zavest in dejavnost. Organizatorji imajo že v mislih nove pobude, tako na primer razstavo starega kmečkega in obrtniškega orodja.

—O—

ZUPNIJA SVETEGA JERNEJA

Mešani pevski zbor »Sv. Jernej« — Opčine
vabita na
KONCERT

BOŽIČNIH PESMI

ki bo na Božič, 25. decembra, ob 17. uri, v župni cerkvi po slovesnih večernicah.

Sodelujejo:

OPZ »VESELA POMLAD« — vodi Lucija Čač
BOŽIČNA MISEL: Matejka Maver

MPZ »VESELA POMLAD« — vodi Franc Pohajač
MEPZ »SV. JERNEJ« — vodi Franc Pohajač

Pri orglah: Vinko Škerlavaj

Povezovala bo Barbara Škerlavaj

Predsednik senata pozdravil v slovenskem jeziku

Zdi se nam, da je bila zelo posrečena pobuda, naj bo slovesnost otvoritve drugega šolskega leta Jadranskega zavoda združenega sveta v Gorici, v tamkajšnjem avditoriju »furlanske kulture«, kot piše nad vhodom te lepe, novejšje stavbe v prestolnici Goriške. Gorica je namreč v svoji zgodovini odigrala v kulturnem pogledu morda še važnejšo vlogo kot Trst ali katerokoli drugo mesto v sedanji deželi Furlaniji-Juljski krajini. Škoda le, da o tej vlogi ni nihče govoril na slovesnosti v petek, 16. t.m., s čimer se je izgubila priložnost, da bi mladi gojenci Zavoda združenega sveta — letos jih je 180 iz 43 držav z vseh petih celin — bili neposredno seznanjeni z zgodovino krajev, v katerih se šolajo.

Na slovesnosti sta najprej spregovorila goriški župan Scarano in devinsko-nabrežinski župan Albin Škerk, ki je v italijanskem in slovenskem govoru med drugim izrazil zadovoljstvo, da so se gojenci in profesorji zavoda v Devinu vključili v vaško skupnost, da imajo dobre stike sprebivalstvom, kar dokazuje na primer sprejem, ki so ga priredili pred dnevi za učence devinske slovenske in italijanske osnovne šole.

Predsednik upravnega odbora zavoda v Devinu, bivši poslanec Corrado Belci je dejal, da sta dežela in država potrošili za ureditev raznih poslopij v Devinu dve milijardi in 500 milijonov lir. Vsi gojenci so štipendisti, vsaka štipendija pa znaša 30 milijonov lir. Slovenskih gojencev je letos skupno 10. Šest jih je iz Slovenije, štirje pa so iz dežele Furlanije-Juljske krajine. Iz Jugoslavije so tudi štirje gojenci, ki pripadajo italijanski narodni skupnosti.

Na slovesnosti so govorili še podpredsednik mednarodnega odbora Zavodov združenega sveta Francoz Besse, ravnatelj zavoda v Devinu Sutcliffe (iz Velike Britanije), predsednik italijanskega odbora

Zavodov združenega sveta, bivši minister, senator Valitutti. Slovesnost pa se je končala z govorom najvidnejšega gosta, predsednika senata Francesca Cossiga. Že na začetku svojih izvajanj se je v šaljivi obliki opravičeval, da ne pozna angleškega jezika, ki je učni jezik v Zavodih združenega sveta, pri čemer je ugotovil, da kot predstavnik italijanske države pravzaprav sme govoriti le v jeziki, ki jih priznava republiška ustava. Takoj nato pa je v splošno začudenje izustil naslednje slovenske besede: »Dragim prijateljem Slovincem v imenu države voščim veleselo praznike«. Njegova izvajanja je dvorana sprejela z navdušenim ploskanjem. Predsednik Cossiga je poudaril pomen te mednarodne šole, kateri je obljubil še nadaljnjo pomoč in podporo pristojnih državnih organov.

Na slovesnosti je bil še najbolj ganljiv prizor, ko so mimo častnega odra šli gojenci zavoda porazdeljeni po državah, katerim pripadajo.

—O—

PO JOSIPU ABRAMU

Osnovna šola v Pevmi se je po dveletnem presledku v letošnjem šolskem letu vrnila v svoje prostore, ki jih je občinska uprava dala med tem temeljito prenoviti. Šola ima uradno od lani tudi že ime po duhovniku, pisatelju, prevajalcu in planincu Josipu Abrammu, ki je v letih 1929-38 bil pevmski župnik. Iz različnih razlogov pa doslej še ni bilo slovesne proslavitve poimenovanja, zato so učitelji, starši in predstavniki krajevne skupnosti na nedavnem sestanku sklenili, da bodo to vrzel zapolnili s primerno prireditvijo ob koncu letošnjega šolskega leta. Sklenjeno je tudi bilo, da bodo dali izdelati kip Josipa Abramma kiparju Francetu Goršetu in da bodo ob slovesnosti poimenovanja izdali tudi brošuro, v kateri bo prikazan lik nekdanjega pevmskega župnika, pa tudi zgodovina šole ter Pevme in njene okolice.

Katoličani in Slovenci v videmski pokrajini

Kulturno društvo »Studenci« je priredilo v soboto, 17. t.m., v Spletu Slovenov v Benečiji študijsko srečanje o temi: »Katoličani in problem Slovencev v videmski pokrajini«. Ob tej priložnosti so se spomnili petdesetletnice prepovedi rabe slovenskega jezika v cerkvah. Srečanje se je začelo z nastopom senatorja Pietra Scoppole, enega najbolj znanih predstavnikov Demokratske lige (Lega Democratica), ki je bila pred nekaj leti priredila v Vidmu pomembno zborovanje, na katerem je bila predmet razprave problematika zaščite narodnih in jezikovnih manjšin. Senator Scoppola je med drugim dejal, da prispeva k odpravljanju krize sedanje industrijske družbe, kdor se zavzema za zaščito narodnih ali jezikovnih manjšin. Zato njegova organizacija odločno podpira kulturno društvo »Studenci« v njegovih prizadevanjih za zaščito in ovrednotenje narodne identitete v Benečiji.

Dr. Angel Kračina in msgr. Paskval Gujon sta temeljito obdelala obdobje v Benečiji od leta 1930, ko se je fašistična roka že močno čutila tudi

na cerkvenem področju, do današnjih dni. Boris Race je govoril o razvojnih smernicah slovenskega gibanja v Italiji, pri čemer je zlasti opozoril na vlogo in naloge, ki jih opravlja Slovenska kulturno - gospodarska zveza, to je organizacija kateri predseduje. Dr. Drago Legiša je govoril o političnem delovanju slovenskih katoličanov na Primorskem od konca prve svetovne vojne do danes, pri čemer je z navajanjem številnih podatkov dokazal, da je bilo to delo silno pomembno za obstoj slovenske narodne manjšine. Izidor Predan je temeljito podal pregled zgodovine slovenskega političnega gibanja v Benečiji, pri čemer se je poznalo, da je dogodke po drugi svetovni vojni tudi osebno doživljal, kar pa ni bilo v škodo nepristranosti izvajanj. Srečanje se je končalo z nastopom dr. Ferrucia Clavore, ki je obravnaval trenutno politično stvarnost v Benečiji in navedel glavne razloge, zaradi katerih si kulturno društvo »Studenci«, prizadeva, da bi se tudi v politiki uveljavilo kulturno tkivo, ki je v Benečiji še vedno povečini krščansko.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

»Tržaški mozaik« Borisa Pahorja

Naslov zadnjega Pahorjevega dela se zdi posrečen, saj na straneh te sinjemodre knjige s Černigojevo tržaško grafiko na platnici migotajo kamenčki vseh barv, ki se nato zlivajo v jasne podobe; ko po branju odložiš ta esejistično obogateni dnevnik dogodkov, doživetij, srečanj, premišljevanj in pogovorov, polemik, estetskih in filozofskih ocen, celo dokumentarnih podatkov, se ti s trirazsežnostno ostrino prikažejo vsi glavni vozi slovenske zgodovinske zapletenosti, ki jih je mož s »skarabejem v srcu«, ta »Odisej ob jamboru« — glasnik z barkovljanskega brega, skuša reševati z zavzetostjo, za katero stoji vse njegovo življenje, zlasti pa še njegovo pisanje in prizadevanje zadnjih trideset in več let.

Doslej je Borisu Pahorju izšlo petnajst izvirnih knjig, če ponatisov in predelav ne štejemo. Petintrideset let povezuje njegov »Tržaški naslov« in sedanji jubilejni »Mozaik«, a Boris je vendar ostal enako zavzet za usodo slovenstva, za njegovo bit; z enako, skoraj otroško, a hkrati moško zagledanostjo v naravo in stvari na tisti točki našega planeta, kjer se »Sredozemsko« zaveda in zлива najbolj na sever, kjer je »tudi naše mesto Trst«. Tržaški mozaik je nekakšen obračun vsega Pahorjevega dosedanjega literarnega dela, pa tudi splošno javnega poseganja v odkrivanje in razreševanje najbolj bistvenih vprašanj slovenske narodne (ali nacionalne) biti, vprašanj, ki tudi z zmagovitim osvobodilnim bojem niso bila rešena, saj ni bila v celoti uresničena že v prejšnjem stoletju zastavljena »Zdržena Slovenija« in je velik del Slovencev in njihovega ozemlja ostal za mejami domovine; doma pa se je naivno verovalo, da bo razredni boj rešil vsa narodna vprašanja. Zmotnost teh utvar na številnih mestih ugotavlja in utemeljuje pisec Mozaika.

Kot v pravem mozaiku nekateri kamenčki, četudi so morda zlati, samo nujno napolnjujejo prehode med važnejšimi podrobnostmi glavnih likov, tako so tudi v Pahorjevi knjigi nekatera

mesta manj zanimiva in bralec v stiski časa s kančkom občutka krivde morebiti prehitro obrača liste, a koj naslednja stran mu spet pritegne zanimanje, da požira besedo za besedo in ga pisateljeva misel znova popolnoma prevzame. Način pisanja je sodoben, z značilno Pahorjevim stavkom; vsebina, besedilo nekako ritmično valovi v izmeničnem toku nenehnega menjavanja pripovedi v prvi osebi, z miselnimi izleti v objene spomine iz preteklega življenja (in pisanja), z dvogovori in z doživljanjem dveh krajev hkrati, ko se, na primer, na barcelonski Ramblí pisatelj v mislih spreha po tržaškem Akvedotu (mimogrede: ali italijanski Tržačani sploh vedo, s kakšno ljubeznijo Slovenec opisuje mesto Mihca in Jakca?). Pahorjeva zadnja knjiga prinaša tudi nekaj svojevrstnih popotniških zapisov. Občutenje evropskih velemest (Firence, Rim, Barcelona, Pariz) in krajev (Montserrat) v družbi bralca znanih in neznanih oseb je prava poslastica za svet hrepeneče ljudi.

Pahorjev »mozaik« lahko veliko pove osrednjim Slovincem (njegova prizadeta očitanja Ljubljani, ki je gluha za nekatera narodna vprašanja, so z vidika zamejske stvarnosti več kot upravičena, hkrati pa so ti očitki izraz trdnega zaupanja v slovensko jedro, ki ga je treba spet prebuditi), predvsem pa je to spominska knjiga, pro memoria, tržaških in še bolj vseh primorskih ljudi (Pahor v vseh svojih knjigah in spisih govori le o primorskih, tržaških in slovenskih ljudeh, nikoli o Primorcih, Tržačanih itd.). Z živo in aktualno vsebino se dotakne našega boja za preživetje, ponižanja in junaštva pod fašizmom (Bazovica!), upora, taborišč in popolnoma novih in žgočih vprašanj, ki so se pojavila po letu 1945. Cela vrsta pisateljevih sodobnikov, mladostnih prijateljev in sopotnikov — nekateri imajo cele strani, drugi so le bežno, a značilno označeni — nastopa v »mozaiku« in so neke vrste saga o naši primorski zemlji vse do sedanjih dni. Pisec na izviren način doživlja

Kosovela in želi, da bi bil svetu prikazan (Seghers) v pravi in živi naravnosti kraškega okolja; pomudi se ob mladostnem liku Lada Piščanca (v polemiki s piscem znane trilogije) in še pri mnogih drugih. Pomembno mesto ima seveda Edvard Kocbek, pisatelj prijatelj Edi, še iz predvojnih časov. Pahorjevo besedilo se dotika tudi Josipa Vidmarja, kateremu sicer pisec priznava svojevrstno veljavo, tudi občutek za slovenstvo v teh kritičnih časih, hkrati pa ne sprejema njegove nazorske ožine in neposlušna za dileme in duhovna vprašanja, ki prihajajo s strani krščansko verujočih literarnih stvarjalcev. Priserčno se spominja drugovanja s pokojnim Cenetom Vipotnikom in, kot reče, no, z mnogimi drugimi, posebej še primorskimi sodobniki. Od naših velikanov v preteklosti največ pozornosti in spoštovanja namenja Trubarju (ganljiv je njegov spominski zapis o obisku Derendingena in o duhovnem srečanju z našim slovenskim očakom), poleg množice primorskih osebnosti spoznamo še posameznike, Pahorjeve prijatelje, ki se tako kot on trudijo za ogrožene jezike in narodne skupnosti, to so ugledni Katalonci, Okcitanci (Provansalci), Bretonci in še drugi. Za nekatere nežne in osvežilne prehode v besedilu poskrbijo zanimivi ženski liki od lastne žene (Živka) do literarnih prijateljic. Na mnogih mestih knjige so posejane bistre Pahorjeve ugotovitve o narodnem vprašanju, o bistvu slovenstva, pa tudi o možnem in nujnem sožitju domačijstva — slovenstva s tujstvom — svetovljanstvom, kot na primer na strani 261: »In prav tako si lahko, na primer, v duhu sredi Pariza tudi na vrhu Višarskih glav, ko se ti v jutranjem soncu kot niz marmornih katedral belijo severne stene Lastovic, Gamsove matere, Viša in Montaža«.

Trdoživost, plavanje proti toku, pa hkrati velika odprtost in komunikativnost, zvestoba narodni biti, vztrajanje v slovenstvu, tudi če iz tega nastanejo »kratki stiki« in zoprne nevšečnosti — to je Pahorjev miselni in življenjski slog, ki veje iz njegove zadnje knjige. Branje in sprejetje Tržaškega mozaika naj bo naša čestitka za avtorjevo sedemdesetletnico, ki se je matična Slovenija skoraj ni spomnila (razen posredno z objavo odlomka iz nove knjige Franč-

dalje na 7. strani ■

Dve premieri SSG

»GOSPA IZ DUBUQUA«

V dobi nezadovoljstva, ko ni ne časa ne volje za premišljevanje in razglabljanje, ko so celo ideologije in svetovnonazorski spori postali manj pomembni kot še pred nekaj leti, se ameriški dramatik Albee v svojem najnovejšem delu ne sprašuje več, če je sploh še možno dostojno in polno življenje, pač pa o edinem neizpodbitnem, neodtujljivem in dokončnem dejstvu, o smrti. Smrt je za vse enaka, neizprosna in vendar skrivnostna, toda na smrt obsojena mlada Jo v ničemer ne spominja na Hoffmannstahlovega Slehernika, saj se ne boji za življenje. Tudi ko jo mučijo zadnje bolečine, skriva strah s cinizmom, zafrkavanjem prijateljic in prijateljev, ki polnijo njen dom, da bi s topini družabnimi igrami zapolnili rok, ki ji je že določen. Slehernik je življenje skušal odkupiti z denarjem, ljubeznijo in izsiljevanjem, Jo pa skuša z mučenjem prisotnih pozabiti in odložiti spoznanje, da je na smrt obsojena.

Pomirjevalne tablete so edini pripomoček za lajšanje bolečin, toda mamila delujejo na

psiho in jo spreminjajo. Potem ko so se prijatelji že poslovili od njenega doma, vstopi v hišo dokaj čuden par, Elisabeth in črnc Oscar. In vendar je tako jasno, da sta v resnici nekaj drugega kot pa Jonina mati in njen prijatelj, da gre v dramatik za edinstven par, ki ponazarja smrt. Ko se Jonina drama izteka, potegne Albee še dodatni adut iz rokava: skrušenemu Samu Elisabeth izda skrivnost, da po atomskem sodnem dnevu ni več dneva potem.

Fabula, ki je navidez dokaj preprosta, se dramatično stopnjuje in priteguje nase nenehno pozornost, prizadetost, strah in tesnobo občinstva. Celo humor reže kot ostro nabrušeni nož. Smejemo se, toda že nekaj trenutkov kasneje začutimo, da pod kožo krvavimo. Vse pa je uokvirjeno v tipični ameriški ambient, tako prostorninsko, kar v polnem izpolnjuje domselno in bogata scena Nika Matula, kakor tudi s psihološkega vidika. Vsak tip je svet zase, vendar obenem tudi tip, kot smo ga vajeni iz ameriških filmov. Toda Albee ne bi bil Albee,

če ne bi v igro vnesel nekaj svojega, tako da Carol, ki se nam v prvih slikah predstavlja kot podpovprečno izobrazena, postane v nadaljevanju človeško najtoplejša in najsimpatičnejša.

Režiser Dušan Mlakar je vse te posameznosti zлил v enoto, ki raste v ostro tempirano in vedno izredno zanimivo predstavo. Vlogo mladega zakonskega para je Mlakar poveril mladima članoma našega igralskega ansambla Maji Blagović in Vladimiru Jurcu, ki smo ju sicer že videli v Jovanovičevi Vojaški skrivnosti, toda v Gospe iz Dubuqua imata priložnost za polno kreacijo in te priložnosti nista zapravila. Vsak v svoji dramski napetosti predstavlja odkritje in prijetno presenečenje, obenem pa potrđitev, da je z novim prihodom naš ansambel umetniško obogatel. Par zase predstavljata Lucinda in Edgar, ki ju igrata Bogdana Bratuž in Adrijan Rustja. Če o Bratuževi lahko rečemo, da je, čeprav v manjši vlogi, ponovila izredni nastop iz Virginie Woolf, za katerega je bila tudi nagrajena, potem velja prav tako podčrtati igro Adriana Rustje, ki doseže višek v dialogu s Samom. Spet novo zanimivo dvojico bivšega športnika in njegove zaročenke predstavljata Tone Gogala in Miranda Ca-

Knjiga o goriških Slovencih

Skoraj nestrpno smo pričakovali knjigo o goriških Slovencih, ki jo je celjska Mohorjeva družba napovedala v svoji redni zbirki za leto 1984. Izšla je kot 6. knjiga v seriji »Naši kraji«, njen naslov pa je »Slovenci ob Soči med Brdi in Jadranom«. Izbor besedil je opravil Marijan Breclj, ki je tudi napisal obsežno spremno študijo in sestavil izčrpano bibliografijo, nanašajočo se na obravnavani predmet. S knjigo o goriških Slovencih vred je serija »Naši kraji« mohorjanskemu bralcu približala že lep del slovenske dežele, zlasti njene obrobne kraje, tako Haloze, Gosposvetsko polje, Beneško Slovenijo in Rezijsko dolino, Slovensko Porabje in seveda Goriško.

Najnovejša knjiga iz te serije, »Med Brdi in Jadranom«, je tudi najboljše doslej, kar pa je razumljivo glede na dejstvo, da je Gorica nekoč pomenila pomembno kulturno, politično, cerkveno in upravno središče, kamor je sodil velik del primorskih Slovencev. Znano je tudi, da se goriški Slovenci za razliko od koroških že dolga

stoletja bolje upirajo tujemu raznarodovalnemu pritisku. Knjiga »Med Brdi in Jadranom« se omejuje na obravnavo goriških Slovencev v Italiji, živčih v Goriški pokrajini (Provincia di Gorizia), ki je sestavni del dežele Furlanije-Juljske krajine. Slovensko zaledje, ki še direktno gravitira na Gorico, se je po razmejitvi leta 1947 sicer močno zmanjšalo, saj je večji del nekdanje goriške dežele pripadel Jugoslaviji, a kljub temu so v Gorici vstale oz. obnovile svoje delovanje številne šolske in kulturne ustanove, ki so življenjsko pomembne za rast in razvoj goriških Slovencev v Italiji. Prikazati pomen mesta Gorica za tamkajšnjo slovensko manjšino in sploh življenje goriških Slovencev v preteklosti in danes, to je osnovni namen pričujoče knjige.

Mohorjeva družba je v Marijanu Breclju našla pisca oz. urednika, ki je bil gotovo najprimernejši za to težko, a hvalevredno delo. Knjiga se deli na dva dela: prvi obsega izbor lep-slovnih besedil različnih avtorjev, ki si sledijo tako, da z njihovim prebiranjem spoznamo zgodovino goriških Slovencev od naselitve do danes, za katero je značilen stalen boj za narodni obstanek. Spoznamo tako dela avtorjev, že dolgo uveljavljenih v celotnem slovenskem prostoru, kot npr. Franceta Bevka, Ivana Preglja, Alojza Gradnika, Simona Gregorčiča, bralec v osrednji Sloveniji, kateremu je ta knjiga prvenstveno namenjena, pa bo lahko razbral tudi pomen, ki ga posebej za ožjo Goriško in za slovensko kulturo sploh imajo avtorji kot npr. Danilo Lokar, Karel Sirok, Lado Piščanc, Stanko Vuk, Ljubka Šorli, Zora Piščanc in Filibert Benedetič.

Drugi del knjige, kar 150 strani, zavzema Brecljeva študija o goriških Slovencih s spremljajočo bibliografijo. Prične se z orisom zemljepisnih značilnosti Goriške, sledi kratek zgodovinski oris s splošnim zgodovinskim pregledom in pregledom cerkvene zgodovine tega ozemlja. Posebno poglavje je namenjeno prikazu vseh občin goriške pokrajine, tudi italijanskih, tako da slovenski bralec dobi celostno podobo o okolju, v katerem živijo goriški Slovenci. Poseben podarek je seveda namenjen občinam, ki so pretežno slovenske, tj. Doberdob, Sovodnje in Ste-

verjan. Izčrpana je tudi obravnava občine Gorica, v kateri je italijansko prebivalstvo sicer v večini, a kjer tudi živi lepo število Slovencev, v mestu pa je sedež številnih njihovih organizacij in društev. Zelo zanimiv je opis mesta, v katerem nas avtor spremlja po trgih in ulicah in ob tem neprisljano opozarja na kulturno-zgodovinska dejstva, povezana s slovensko prisotnostjo, npr. na nekdanje stanovanje Simona Gregorčiča in Franceta Bevka, na hišo pesnice Ljubke Šorli, na Malo semenišče, sedaj sedež slovenskih srednjih šol, kjer so se v preteklosti šolali številni slovenski duhovniki in tudi svetni izobraženci ipd.

Sklepno poglavje Brecljeve študije ima naslov »Slovenski utrip v Goriški pokrajini danes«. Tu najdemo podroben pregled političnega življenja tamkajšnjih Slovencev, slovenske prisotnosti v goriški Cerkvi, slovenskega šolstva v šolskem letu 1982/83, literarnega ustvarjanja, tiska in založništva, likovnega in glasbenega ustvarjanja. Krajša podpoglavja govorijo o Goriški Mohorjevi družbi, Zvezi slovenske katoliške prosvete, Zvezi slovenskih kulturnih društev in obeh osrednjih kulturnih domovih, o Katoliškem domu v Drevoredu XX. septembra in Kulturnem domu v ulici Italico Brass. Knjiga razodeva temeljitega poznavalca goriške problematike, ki se je znašel pred zahtevno nalogo strniti v poljudno besedilo najrazličnejše prvine iz kulturnega, družbenega in političnega življenja goriških Slovencev in lahko zatrdimo, da je svojo nalogo dobro opravil. Nastalo je delo, mimo katerega odsej ne bo mogel nihče, ki se bo hotel spoznati z resničnim utripom goriških Slovencev, izčrpana bibliografija pa omogoča bralcu poglobljanje v posamezna področja. Knjiga je ilustrirana z več fotografijami, med drugim tudi iz arhiva Zdenka Vogriča iz Steverjana, na koncu pa je dodan še zemljevid Goriške pokrajine z dvojezičnimi oznakami krajev, ki ga je izdelal Bogdan Breclj. **M. V.**

—O—

»TRŽAŠKI MOZAIK« BORISA PAHORJA

■ nadaljevanje s 6. strani

ka Bohanca), pač pa mu je ugledna Cankarjeva založba izdala to zajetno knjigo in tako pretrgala pisateljev skoraj desetletni molk v Socialistični republiki Sloveniji. **Tomaž Pavlič**

harija. Lahko bi celo rekli, da jima je bila vloga pisana prav na kožo. Smrt igrata Mira Sardoč in Anton Petje. Njuna igra je bistvena za razplet dogajanja, obenem pa igralsko dokaj tvegana, saj bi se Elisabeth kaj lahko spremenila v patetični lik, Oscar pa v stereotipnega črnca. In vendar temu ni tako, kajti Sardočeva in Petje imata v sebi toliko kreativne moči, da ustvarita lik, ki ostane v spominu. Lektorsko delo je — in tudi pri tem je opaziti vrsto novosti v naglaševanju — opravil Lado Kralj, kostume pa je izdelala Marija Vidau.

KOVAČEVIČEV »RADOVAN III.« V GORICI

Po skoraj dvajsetih letih se je Slovensko stalno gledališče iz Trsta odločilo, da bo premiero znova postavilo na oder v Gorici. To pa ni bila edina novost, kajti predstava v ponedeljek, 19. t.m., se je pričela dokaj nenavadno, ko je na oder stopil Adrijan Rustja in v imenu delavskega sveta gledališča obrazložil občinstvu težave, v katerih se je znašlo naše gledališče, obenem pa dodal, da gledališče kljub obupnemu finančnemu stanju ne bo prenehalo z delom. Toda povrnimo se h Kovačeviću.

Ce se je filmskih variant klasičnega westerna režiserja Sergia Leoneja upravičeno oprije-

la oznaka »spaghetti western«, potem za Kovačevićeve komedije dokaj upravičeno lahko uporabimo oznako »čevapčiči story«. 35-letni srbski komediograf je Radovana tretjega napisal kot diplomsko delo na Akademiji za gledališče v Beogradu. Pozna se, da gre za mladostno delo, saj je čutiti vplive evropskih tokov modernega gledališča izpred nekaj let. Kovačevićeva zasluga pa je, da je hote absurdni fabuli pridal sok srbskega, ali morda točneje balkanskega okolja, ki se kljub politično-socialnemu razvoju v marsičem bistveno ni spremenilo. Zapovrstjo padajo idoli in miti, ni ga političnega dogodka, ki bi ostal čist, ki bi si ga avtor z dokaj fino ironijo ne upal postaviti v poseh. Obenem je to zgodba ne ravno delavnega človeka Radovana, ki je bil upokojen — namig torej na državne baby upokojence v Italiji — v tridesetem letu svojega življenja, in njegove žene, modne kreatorke Liske. Z njima živita hčerki Georgina, ki je noseča, in Katica, voznica medcelinskega tovornjaka, pa še Liskin oče Stanislav. Radovan je v sporu z Vilotiči, ki ogrožajo njegov mir in eksistenco. Vilotiči so v premoči, Radovanovih pristašev je vedno manj, saj drug za drugim prestopajo k sovražniku. Tako se Radovan znajde sam, toda kaj

bi sam proti tolikim sovražnikom, zato tudi on prestopi k nasprotni strani. S tem pa se konča bridka komedija o samoizdaji.

Naslovno vlogo je igral Silvij Kopal, ki je dokazal, da v polnem zasluži pravkar dobljeno Severjevo nagrado, saj je mojster v kreaciji zahtevnih komičnih likov. Doslej smo ga poznali le v italijanskih komedijah, zdaj pa je pridal še novo komiko. Ustvaril je lik, ki bo ostal v spominu. Ob njem je Zlata Rodošek zaigrala skrbno izdelano figuro žene, ki ve, da je njen mož povprečnež, pa je kljub temu na njegovi strani, dokler je strah ne prisili, da zbeži k močnejšemu. Tekst Georgine je premalto zahteven, da bi Jakopičeva lahko prikazala kaj več kot figuro. Po Kopalu je največ aplavzov požela Saška Pavček s svojim napol moškimi, napol ženskim likom voznice tovornjaka, ki ne varčuje ne z besedami in ne s pestmi. V ostalih vlogah so nastopili Stane Starešinič, Stojan Colja, Jožko Lukeš in Livio Bogatec.

Režija Borisa Kobala je skrbna in domiselna kot tudi scena Marjana Kravosa. Boris Kopal, ki je že zrežiral nekaj uspešnih komedij, bi se moral zdaj preizkusiti tudi v delih drugačnega žanra.

Saša Rudolf

Smisel božičnega sporočila

»Vse podobe so nam uničili«.

Ta neizprosni stavek pomembne nemške krščanske pisateljice Gertrud von Le Fort se kot žebelj, ki je nekaj desetletij po čudežnem betlehemskega rojstvu predrl meso v božični noči rojenega Odrešenika, zadere v tišino na videz spokojnega adventnega časa.

Prijetna božična skrivnost skriva v svoji notranjosti pasti, v katere se lahko nekritično ujameš.

Idila z božjim otrokom v jaslicah je namreč le navidezna. Boga ni mogoče doumeti zgolj s pomočjo njegove otroške podobe. Razumeti je treba, zakaj je to sveto in čudežno rojstvo sploh bilo potrebno. Spoznati je treba, da tudi tebe, če želiš hoditi za njim po poti v vstajenje, čaka veliko naporov, nevarnosti in razočaranj. Hoja za Kristusom je nelagodna. Ponavadi jo spremlja veliko usakodnevno postoritev, muje, življenjskih običajnosti. Rojstvo božjega sina v betlehemskega človeški podobi vodi tudi nas same iz zanosnih iluzij nazaj k resnicam življenja. Te je treba mojestriti. Prav Jezusovo zatišano rojstvo v najtemnejših dneh leta in na bivanjskem dnu v izobčenosti od političnih in ekonomskih central nas zavezuje v zemeljsko hojo za njim. Dobrota, človečnost, naklonjenost, resnicoljubnost, poštenjaška drznost so na tej poti znamenja, v imenu katerih je pred tisočletji zablestela nenavadna zvezda nad Betlehemom.

»Vsepovsod so stale tiste lepe svete podobe... Toda že so se zamajale in padle s tečajev... Spodjedlo jih je, jim vzelo dušo, kot da je udaril nadnje vihar, ki ne dovoljuje, da bi pričale med ljudmi...«.

Pisateljica Gertrud von Le Fort govori tu o viharju posebne vrste. Ta je v obliki nacionalsocialistične strahovlade skušal spodrezati korenine tiste humanistične bivanjske podobe, za katero je pričal in trpel Jezus iz Nazareta.

Podobe padajo. In ko padajo, izpričujejo prav v tem padcu resnico, za katero se je v sveti noči rodil božji Sin.

V leta 1940 objavljeni noveli »Kako je v Bogu zaspala devica iz Barbyja« je von Le Fort zapisala tudi te besede o času luteranskega napada na katoliške svete podobe: »Tu je ležala. Ob njenih nogah je sameval zdrobljen sveti križ. V smrti je bila, sama, kot da jo je zapustila tista podoba o božji resnici, za katero je vedno živela. Podoba je bila, da je sedaj, v tej zadnji zapuščenosti, postala tisto znamenje, ki ni smelo živeti: postala je podoba božje zapuščenosti«.

Kljub vseveljavni blaženosti božičnega Jezusovega rojstva je že v tej za vse stvarstvo srečni uri božje Dete kljub bližini spoštljivih darov in topli nežnosti materinske Marijine roke nad vse samotni otrok, ki se je odpravil na še samotnejšo pot. V temi življenja brez pravega Boga bo vsem prinašal pravo božjo svetlobo, dobroto in usmiljenje.

V božičnih dneh novega časa, v teh dneh, ko so za mnoge padle še zadnje svete podobe usmiljenja in ljubezni s tečajev, se zdi, da je človeštvo zablodilo v temi dneva in ne najde več poti naprej. Sloviti, a vprašljivi pokojni italijanski režiser Pasolini kaže v filmu »Teorema« sceno, ki bi naj podčrtala značilnosti ene od poglavitnih sporočil svetopisemske Stare zaveze: »In Bog je popeljal svoje ljudstvo v puščavo«. Kamera je ob teh besedah usmerjena v zapuščenost brezupne kamnite osamljenosti. Kaže podobo puščave, ki se v filmu vedno znova pojavi. Pasolinijeva filmska »puščava« je prisodobna za bojda stalno prisotno »puščavo življenja«. Na poti skozi kamenje kraja in časa mnogi ne bodo preživeli.

Kaj nam Pasolini skuša povedati? Kakšno sliko Boga, ki se je v božični noči rodil za ves svet, nam podaja? Kaj ne trdi, da nas Bog zapeljuje na pot, ki je ne bomo preživeli? Kot da bi bil tisti demon, o katerem pravi Puškin v znameniti pesmi, da nas zavaja »na krivo stran«.

Pasolinijeva razlaga je del modernistične religiozne skepse, ki je tudi filozofu Nietzscheju narokovala znane besede. »Umetnost in v tem, da praznike slavimo, temveč v tem, da najdemo tiste, ki jih slavijo«.

Gotovo Pasolini in Nietzsche nista najboljša pričevalca in potrjevalca krščanskega bivanjskega sporočila. Kljub temu pa sta dovolj važna glasova drugačnega gledanja na življenje in svet. Tudi zaradi njune drugačnosti moramo razmisliti naše slavljenje praznika, ki izpričuje rojstvo bivanjske drugačnosti, ki pripoveduje o učlovečenem Bogu, ki je prinesel nove bivanjske kategorije in maksime in s svojim rojstvom, pričevanjem in smrtjo na križu odrešil človeštvo, ki je zablodilo v temi.

Podoba je, da ni primerno govoriti le o smehljajočem se Jezučku v betlehemske jaslice — in pri tem pozabiti, kaj so bile in kaj so bivanjske resnice časa. Božič, v katerem pozabimo na ogroženost Jezusove matere Marije in na trpko zvesto vztrajanje njenega moža Jožefa, v katerem ne vidimo zapuščenosti te svete družine v času in prostoru, Herodeževega umora nedolžnih otrok, je kot ček brez kritja, kot pripovedovanje o stvarih, ki niso resnične. Božič namreč ni idila nedolžnega veselja, temveč sporočilo o svetlem upanju sredi največje stiske. Ta nas obdaja tudi danes. In tudi v sveti noči nevarnosti niso minile.

V božični noči Bog namreč ni postal ne oblast in ne moč, ne orožje in ne denar. Postal je človek, ki bo za nas daroval svoje meso in kri. Prav zaradi tega je sporočilo božične skrivnosti zrelo

in svetlo. Pravi nam, naj živimo v človeški vzajemnosti s soljudmi, na poti, ki ne vodi v intrige, brezbržnost, zablode in oblastniško lakomnost. Živeti je treba tako, da je premagana tista podoba življenja, ki nam jo je predstavil nemški dramatik Bert Brecht:

Narodna in študijska knjižnica v Trstu želi svojim obiskovalcem srečno novo leto 1984.

»Kako živi človek? Živi tako, da človeka stalno muči, slači, napada, davi in žre. Samo tako živi človek, da lahko popolnoma pozabi, da se je rodil kot človek«.

In ko božično sporočilo ne bi moglo v naše duše in srca prinesiti nič drugega kot nežni, svetli, nedolžni in zahtevni klic svete noči: »Bodi človek, kot je postal človek Bog, da bi bil ti boljši človek!«, bi bilo še vedno vselej potrebna luč v temi na naši poti skozi življenje.

Lev Detela

MILENA MERLAK

Pridi mir na božični večer

Pridi mir na božični večer, naj toplo plapolu lučka v jaslicah, naj nasmeh božje matere, ki dete Jezusa v naročju drži, vsak dom, vsako dušo razveseli.

Pridi mir na božični večer, pridi kot božji pastir med ovce, da te bo človeško srce sprejelo, pridi svečano in veselo ti, božji mir na božični večer.

Kako dolgo na vseh celinah že človeštvo po miru hrepeni, kako težko je breme sedanjih negotovih in nemirnih dni. Torej pridi mir na božični večer.

Pridi, da te vsi srečni občutimo, občutimo vsaj nocoj na Sveti večer, pridi, da vsaj enkrat v letu slutimo, kako sladak je božji, večni mir.

Utopične misli ali dosegljivi cilji?

Od kar je človeštvo urejeno v večje ali manjše, preprostejše ali kompleksnejše družbene zgradbe, obstaja skrb in teženje ljudi po kar se da pravično urejeni družbi in državi. Verjetno ni bilo generacije, v kateri bi kdo ne ustvaril ali si zamislil sistem, ki naj bi človeštvu zagotovil blagor in srečo.

V času, ko nam usoda Libanona iz dneva v dan kaže na grozote vojne, v času, ko je svet ves napet in v psihozi oboroževanja in atomske vojne, smo se spomnili na nekatere radikalne, a odrešilne misli »prerokov« današnjega časa. Kajti, če so svetoписemski preroki govorili o času, ko bo jagnje mirno spalo ob levu in bodo ljudje meče prekovali v pluge, tudi danes najdemo ljudi, ki znajo videti rešitev in rast človeštva v nekaterih odočitvah, ki bi jih morali sprejeti vsi ljudje na svetu. Misli Fromma, Kocbeka in papeža Pavla VI. bomo skušali navesti, ker nekako obnavljajo in točno opredeljujejo odločitve, ki so rešilne.

Psiholog Fromm vidi npr. rešitev človeštva v večjem počlovečenju človeka. V družbi, ki bo v človeku vzgajala pozitivne vrednote, smisel za svobodo, odgovornost odločanja, kritičnost in ustvarjalnost v smislu vsesplošne etične in duhovne rasti. V bistvu gre za vzgojo čim boljšega človeka.

Poglejmo sedaj na naša tla in na to, kar je govoril pesnik Edvard Kocbek v svojem zadnjem javnem govoru v uršulinski cerkvi v Ljubljani na dan smrti nadškofa Pogačnika, 25. marca 1980. Naslov predavanja je »Moje krščansko izkustvo«, objavljeno pa je bilo v študentskem glasilu »Bilten« v decembrski številki letnika 1981/82. Kocbek pravi, da se bo človek v kratkem zavedel, da je svet v neki vseobsegajoči krizi. To spoznanje pa bo odrešilno, ker bo »prebudilo ustrezní univerzalni prijem. Ko se bo človek ovedel svojega bistva, se bo tudi zavedel, da je naše bivanje le delček celote. Zato bo začel na totalen način etično misliti in delovati«. Kocbek nadaljuje: »Etika, ki jo imam v mislih, je etika medčloveške solidarnosti. Le združeno človeštvo bo moglo sprejeti učinkovit boj zoper entropijo in vzpostaviti ravnotežje med naravo kot našim biološkim rezervoarjem in med stvariteljskimi silami človeštva. Pred očmi mi je torej solidarizem kot etika človeštva, ne pa kot

družbeno politična vizija. Solidarnost nimam za družbeno pomirilo ali protirevolucijsko sredstvo, pač pa za kohezijsko vezivo na planetarni ravni. O planetarnosti govorim kot o nečem temeljnem, elementarnem in konkretnem, kar more rešiti človeštvo, ne samo posamezne razrede. Človeštvo kot enotno telo bo nastalo le, če se bodo zblížali narodi, države, ljudstva, razredi in posamezniki. Pred katastrofo nas more rešiti le vedno večja bližina med vsemi živimi bitji.

Zato moramo zavreči sleherno samozadostnost človeka, naroda, razreda. Prihodnost človeštva je na vsem planetu enako odvisna od tega, kako se bo začel obnašati človek do človeka, narod do naroda, razred do razreda. V poštev moramo vzeti spoznanje, da se bo načelo dela, ki je zadnjih sto let postalo merilo človeškosti, pre-

šlo v načelo ustvarjanja in razširilo ter poglobilo človekovo svobodo. Interesnost, funkcionalnost in koristnost bodo izgubile svojo ostrino, razširile se bodo dimenzije bližnjikovega prostora. Bližnjik bo rojak, znanec, sorodnik, prijatelj nam bo preozko in preslabotno merilo. Kategorija bližnjika se bo razširila na nejasnega in nepoznanega človeka, na tujca, neznanca, na sumljivega, neprijetno zahtevnega, celo sovražnega. Planetarna kohezija seveda ne bo odpravila zla, zlo bo v nekem smislu le izgubilo svojo kavzalnost in postalo še skrivnostnejše. Človek bo z njim razodel nove globine poti. Zato postaja bližnjik naše lastno merilo. Roza Luxemburg je to napovedovala iz svoje družbene prakse: Moja svoboda je svoboda drugače mislečega.« »Takšno vizijo«, pravi Kocbek malo dalje, »morem podpreti še posebej kot kristjan«.

M. T.

dalje na 11. strani ■

Lev Detela Božič na steklu

Podobe božičnega veselja so se ustavile na steklu, ki se ni razbilo. Neznani mojstri iz preprostega ljudstva so v zakotnih obrtniških steklarinah v Češkem lesu, v gozdovih Zgornje Bavarske in v avstrijskem Mühlviertlu poslikali steklene površine z barvno pestrimi prizori božičnega verskega dogajanja.

Najstarejša znana nemška slikarija na steklu je še iz daljnega 14. stoletja. V 16. in 17. stoletju pa ta slikovita zvrst ljudske umetnosti zares zacvete. V odročnih čeških in bavarskih glažarnah ustvarjajo spretni roke in umetniško čuteče duše v socialni revščini živčeh ljudi slikarsko dovršena sporočila o veselem rojstvu božjega Sina. V glavnem so te slikarije na steklu posnetki značilnih vzorcev najboljših nemških klasičnih slikarjev in grafikov. Vendar so narejene tako, da so na čustveno pristrčen način nagovorile ljudi, katerim so bile poglavito namenjene. To so bili predvsem ljudje na tedanjem podeželju, kmetje, ki so želeli tudi v svojih domovih razstaviti del svetlega čara, kot ga vernemu človeku podarjajo prazniki cerkvenega leta.

Podoba je, da v revnih čeških in bavarskih kočah, v katerih so te božične podobe nastajale, niso vedeli, da se bodo v naslednjih stoletjih za nje borili petični kupci v Londonu ali Münchnu.

Sprva, ko steklarska industrija še ni bila razvita, so slikali na grobo, doma narejeno steklo z različnimi valovitimi plastmi, osteklenelimi zračnimi mehurčki in režami. Tudi barve so še do srede 19. stoletja izdelovali sami. Niso še bile rezko nemirne kot pozneje, ko jih je prevzela industrija.

Neznani mojstri slikanja na steklo so razvili posebno tehniko svoje umetnosti. Slikali so »od spredaj nazaj«. Torej so pričeli pri obrazu, končali pa v belini, modrini ali temnini ozadja, ki je osnovno slikarsko sporočilo obdajalo.

Iz Sandla v zgornjeavstrijskem Mühlviertlu so ohranjene čudovite slikarije božičnih prisrčnosti. Na eni od teh slik na steklu vidimo v rdečo prejo povitega Jezuščka, ko leži z resno odprtimi očmi v modrih jaslicah, obdan z vdanima pogledoma Jožefa in Marije in z navzočnostjo dveh dobrih živali, oslička in volička. Druga taka zgornjeavstrijska barvna slika na steklu prikazuje sveto družino na begu v Egipt. Nastati je morala v prvi polovici 19. stoletja.

Sprva so te prisrčne svete slike visele v nizkih, z belim apnom pobeljenih kmečkih hišah. Izdelale so jih spretni roke umetniško nadarjenih delavcev, kot da bi hotele potrditi staro rešnico, da človek ne živi samo od dela in kruha.

Božič leta 1917 v ogledalu dnevnika Slovenec

Prelistali smo stare številke Slovenca, Političnega lista za slovenski narod, kot je bil označen v podnaslovu, in se ustavili na številki z dne 24. decembra 1917. Izšla je na ponedeljek in kot je razvidno iz datuma, na božično vigilijo, zato je v tem duhu ubrana tudi vsebina lista. Tak je npr. uvodnik na prvi strani s preprostim naslovom »Božič«. Pisec v njem takole razmišlja: »Božič praznujemo in vojska je. V tem stavku je strašno nasprotje, mali »in« veže dve dejstvi, tako bistveno in načelno različni, kakor sta si različna ogenj in voda, ljubezen in sovraštvo, nebo in pek. »Mir ljudem na zemlji, ki so blage volje!« — ta stari ljubi klic, ki se je nekdanji glasil iz angelskih ust nad jaslicami, kjer je bilo rojeno dete, da sprtim srcem pri-

nese mir, to prvo veselo oznaznilo človeštvu se sliši danes kakor trpka satira. V kotih naših tihih, božično zasneženih hiš stoje jaslice in nad njimi trepeče v soju božične lučke davni klic: Slava Bogu na višavah! A to je le šepet božične lučke v kotu, in tudi ona bo morala kmalu ugasniti, kajti zanjo ni olja; vesoljni svet kliče glasneje slavo svojim zmagovitim vojskovodjem. Kakor bridka ironija se vije nad jaslicami stari napis: Mir ljudem na zemlji! Zmisla teh besed ne razumemo več, privadili smo se drugim, mnogo krepkejšim besedam: Vojsko do zmagovitega konca!«

Podlistek na prvi strani je napisal Silvin Sardenko, njegov naslov je »Večerna vasovanja«, pripoveduje pa o tem, kako

so v času vojne po slovenskih domovih preživljali sveti večer. Rubrika »Z bojišč« na drugi strani je objavila običajna vojna poročila, ki se npr. za italijansko bojišče za 23. december glasi takole: »Radi neugodnega vremena in ker se je slabo videlo so se splošno le malo bojevali. Delni sovražni sunki so se izjalovili.« Nadalje najdemo na tej strani poročila o začetku mirovnih pogajanj v Brest Litovsku in »homatijah« v Rusiji. Slovenske dežele pa so bile še vedno v znamenju upanja, ki je vzkliklo iz majske deklaracije, kar razberemo iz tega dopisa: »Občinski odbor v Hrenovcih je v svoji seji dne 29. novembra t.l. soglasno sklenil, da se strinja in navdušeno pozdravlja deklaracijo naših poslancev v državnem zboru z dne 30. maja 1917 za združitev Jugoslavije pod žezlom Habsburžanov. — Županstvo občine Hrenovice, F. Kaučič, župan.«

List Slovenec svoje bralce na drugi strani poziva, naj darujejo za Krekov spomenik, tretja stran je v glavnem name-

IGRA SAMOTE

Naš balkon je bil ravno nad njenim. Vsakokrat, kadar sem zalivala cvetlice, vedno nepremišljeno preveč, je voda zacurljala izpod lončkov in kapala na cesto mimo njenega balkona. Takrat se je oglasilo jezno godrnjanje, stara sosedka se je sklonila naprej in se ozirala kvišku, da bi ugotovila krivca. Pravočasno sem se ji skrila in dušila smeh. S posebnim zadovoljstvom sem opazovala rjavo sled, ki se je vila izpod lončkov.

Cele dneve je slonela na balkonu, njena sivolasa glava se je obračala zdaj sem, zdaj tja, hitro in sunkovito. Naša ulica ni nudila velikih prizorov. Ljudje, ki odhajajo na delo, otroci na poti v šolo, krožki s težkimi torbami na vogalu ... Siva glava je vsemu pazljivo sledila, neutrudno, dan za dnem. Ona sama je bila del predstave, v kateri je imel vsakdo svojo vlogo.

Včasih, bila sem otrok, sem jo opazovala cele ure. Desno, levo in že spet desno, obračala se je živčno in sunkovito. Zakaj le?

Kadarkoli se je kdo izmed sostanovalcev vrnil domov, je izginila z balkona. Najprej sem mislila, da gre za naključje. Kmalu sem jo spregledala. V trenutku, ko se je kdo iz hiše mudil na stopnišču, je bila tudi ona tam. Pozdravila ali celo ogorčila ga je. Večkrat je bila njena igra neuspešna. Pozdrav — in že je postava izginila. Siva glava se je ponovno prikazala na balkonu, spet se je obračala, zdaj bolj živčno, levo in desno, sunkovito.

Prve čase sem bila prevzeta od svojega odkritja. Polagoma pa se je moje opazovanje spremenilo v tiho zavezništvo. Rada bi ji pomagala. Praznina na balkonu je zazevala tudi v meni.

Bil je čas, ko sem veliko presanjarila ob njej. Tako nenavadna in nedostopna se mi je zdela, poti do nje nisem našla.

Prišla je zima. Balkon je sameval. Poiskala sem si novih iger, novih sanj. Na Sivo glavo sem skoraj pozabila.

Takrat pa je udarila vame srhljiva beseda: samomor. Ne vem, kaj sem razumela pod tisto besedo, izgovarjali so jo šep-

taje ... Vem le, da je vzbudila v meni mučen in prej nepoznan občutek nemoči.

Zaslutila sem, da se je Sivi glavi zgodila nesreča. Na balkonu je ni bilo več. In ujela sem bežen pogovor. Da je tekla kakor blazna po stopnicah, kričala in jokala, krtila z rokami in butala ob steklo. Že je stala ob odprtem oknu, ko jo je zgrabil sosed ...

In tisti čas sem tudi jaz velikokrat blaznela po stopnicah za njo, glušela ob hripavih krikih, strmela v obupano butanje ob steklo. Drvela sem, da bi jo ustavila, dušila se in tresla. Prestrašen krik me je vračal iz spanja.

Odpeljali so jo. Ni je bilo več. Slonela sem na balkonu in upala v nemogočo vrnitev.

Njeno ime so sneli z vrat. Vse je bilo tako, kot bi bila Siva glava podoba mojih težkih sanj ...

Ne govorijo več o njej. Nihče se ne sprašuje, ali še živi ali ne.

Tudi jaz ne mislim nanjo. Toda danes sem zalila cvetlice na balkonu in nekaj vode je pricurljalo izpod lončkov. In ob rjavi sledi, ki se vije v prazno, se ne smejem več.

Magda Jevnikar

Kraška hiša

(Foto M. Magajna)

Arheološka podoba Rodika na razstavi v Sežani

V avli Skupščine občine Sežana je na ogled arheološka razstava, ki jo je pripravil Arheološki oddelek Filozofske fakultete v Ljubljani. Na njej je predstavljeno večletno raziskovalno delo, ki ga opravlja arheološka ekipa na najdišču Ajdovščina nad Rodikom. Namen razstave pa ni samo predstavitev arheološke podobe kraja, temveč seznaniti občinstvo s celotnim procesom arheološke raziskovalne dejavnosti. Izhajajoč iz takega koncepta je avtor razstave Ljubo Slapšak posvetil največ pozornosti pisanim tekstom, ki so nameščeni na ličnih sodobnih panojih. Razstavljeni predmeti so tem beločrnim ploskvam le neke vrste popestritev. Ob tej nevsakdanji postavitvi gledalec ne začuti pomanjkanja razstavljenih izkopanih predmetov, ki so značilni za take razstave. Še več, ob tako zasnovani razstavi, bi prenatrpani predmeti motili rdečo nit, ki se vleče preko več poglavij: kako najti, kaj raziskovati, kako raziskovati in kako ohraniti.

Odkritju nekega najdišča je največkrat botrovalo golo naključje. Nema lokrat so najdbe, odkrite ob raznih zemeljskih delih dobile odmev v dnevnem časopisju. Omemba najdb s področja Rodika v Novicah leta 1859 je pritegnila pozornost starejših raziskovalcev, vendar pa so pomembnost najdišča potrdila šele novejša raziskovanja, ki so se začela leta 1975. Starejša raziskovanja so predvsem stremela po »nabiranju« predmetov, cilj sodobnih raziskovalcev pa je dobiti kar najcelovitejšo podobo kraja, ki je bil naseljen od prazgodovine do konca antike. Da bi dobili odgovor na številna nerešena vprašanja, so začeli z dolgotrajnimi sistematičnimi raziskavami tako naselbinskega kot pokopališkega prostora. Dokončno podobo bosta kraju vtisnila šele študij in analiza materialnih ostankov.

B. Ž. T.

NATEČAJ

Občinska uprava v Ronkah razpisuje natečaj za knjižničarja-ko z znanjem slovenščine za dvojezično knjižnico. Kandidati morajo imeti višješolsko izobrazbo in morajo predložiti prošnjo do 30. decembra.

njena polemiki z nekdanjim voditeljem Slovenske ljudske stranke dr. Šušteršičem, na četrti strani pa med »Primorskimi novicami« najdemo tale zanimiv dopis: »Svetovna vojna se je bila ob Soči izključno na slovenski zemlji. Naši ljubeznivi narodni nasprotniki pa so nas Slovence na Goriškem med svetovno vojno zatajili. Iz časopisja je dobil zunanji svet vtis, da se bije boj ob Soči na italijanski zemlji, da tu stanuje le italijanski rod, da imajo torej Italijani pravico do te zemlje. Naša slovenska krajevna imena so se tekom vojske imenovala vedno italijanska ali nemško popačena. Dolžnost naših županov je, pokazati svetu, da je ta zemlja slovenska last. V ta namen naj poskrbi »goriška županska zveza«, da dobe vse vasi, vsi kraji na Goriškem, ki so postali vsled vojske svetovno znameniti in ki jih bodo tujci gotovo obiskovali, vse poti, vsi dohodi k prej omenjenim krajem, velike kažipote z označbo kraja v pravilni slovenščini. Vsak kraj naj se označi v imenovalniku radi

tujcev; pod imenom pa bodi kazalo, pšica, kazoča smer. N.pr. Sveta Gora spodaj pšica. Mogoče bi sprejelo to narodno delo Slovensko planinsko društvo. Enako naj dobe vse ulice po vaseh v okolici Gorice slovenska imena v imenovalniku in v pravilni slovenščini.«

Kljub težkemu vojnemu času je Slovenec v tej številki posvetil pozornost tudi

Srečno in uspešno novo leto želi vsem članom, sodelavcem in prijateljem Slovenski raziskovalni institut.

slovenskemu kulturnemu ustvarjanju, kar dokazuje poročilo o vsebini 1.-2. številke znanstvene revije Čas letnika 1918 (!), na četrti strani, na peti strani pa je objavljen pregled tridesetega letnika Doma in sveta. Na sedmi strani je natisnjeno tudi v današnjih dneh že kar običajno sporo-

čilo uprave ob koncu leta, ki napoveduje zvišanje cene lista. Slovenec se je s 1. januarjem 1918 povišal od 12 na 14 vinarjev, celoletna naročnina pa od 30 na 36 kron. Uprava opravičuje podražitev s podražitvami cen materiala, potrebnega za tiskanje, ki so pri nekaterih predmetih dosegle tudi 1000 odstotkov, kar je svojevrstno ogledalo vojnih razmer.

Več strani lista je namenjeno trgovskim oglasom s čestitkami za novo leto 1918, med njimi je zelo zanimivo sporočilo trgovca Jakoba Starca, ki javlja, da se bo dne 1. januarja 1918 s svojo trgovino preselil iz Ajdovščine v Gorico v Gledališko ulico št. 6. Minilo je le malo časa od kobariškega prodora in umika italijanskih čet, vendar se je življenje na Goriškem že začelo normalizirati, kar je razvidno tudi iz drobnih zadev, kot je objava tega oglasa ali pa iz prej citiranega članka o slovenskih krajevnih napisih.

Zbral in sestavil M. A.

Po obisku predsednika Mitteranda v Jugoslaviji

Ljubljansko »Delo« je tudi 19. t. m. posvetilo veliko pozornost tridnevni obisku, ki ga je prejšnji teden opravil v Jugoslaviji francoski predsednik François Mitterrand. Obisk se je zaključil v Sloveniji, kjer si je predsednik Mitterrand ogledal v soboto, 17. t. m., v Novem Mestu tovarno IMV, in nato še Ljubljano. Mitterrandov obisk naj bi pripomogel k temu, da bi prišlo do živahnije in obojestransko koristne menjave, vrhu tega pa naj bi prispeval tudi k večji odprtosti Evropske gospodarske skupnosti za jugoslovanske izdelke, upoštevajoč pri tem dejstvo, da prevzema Francija predsedujočo funkcijo v Skupnosti.

UTOPIČNE MISLI ALI DOSEGLJIVI CILJI?

■ nadaljevanje z 9. strani

Poglejmo zdaj, kaj je o podobni viziji miru in sveta mislil papež Pavel VI., ko je govoril na sedežu Združenih narodov. Seveda je bilo njegovo takratno sporočilo, sporočilo miru in pravičnosti med narodi. Priložnost pa je tudi izkoristil za radikalno, preroško zamisel. Zamisel bi mogoče lahko ocenili za utopično, še posebej glede na neuspehe in nezaupnice, ki jih doživlja Organizacija Združenih narodov. Vendar misel je padla in lepo je o njej razmišljati kot o dosegljivem cilju. Po mnenju papeža Montinija bi OZN imela nalogo, da bi kot naddržavni in nadnarodni organizem vodila človeštvo k rešitvi tistih težav, ki ga najbolj tarejo, da bi se razvilo v globalno in harmonično smer, tako da bi človek bil človek, državljani sveta in bi se mu posrečilo odpraviti težave na vsem svetu.

Verjetno so to utopične, sanjske misli, ki jih bo človeštvo težko uresničilo. Toda lepo je, še posebej v božičnem času, misliti na to, da »človek bil bi bratu brat, po srcu enakemu enak«. To misliti, in v tem smislu, pa čeprav v majhnih stvarih tudi delati, pa ni tako nemogoče.

Za Slovenijo, na katero odpade 54,4 odstotka jugoslovanskega izvoza in 37,4 odstotka uvoza iz Francije, je to še posebej pomembno, recimo zastran prikolic, s katerimi se je tovarna IMV opazno uveljavila. Toda sodelovanje naj bi se ne omejevalo zgolj na blagovno menjavo, nadaljuje »Delo«, ampak doseglo višje oblike, tako v proizvodni kooperaciji, kot v izmenjavanju tehnoloških izkušenj, na primer na področju elektronike, pri prevozu, zlasti železniškem, na področju jedrske energije in podobno.

Vrednost jugoslovanske blagovne menjave s Francijo je lani dosegla kakih 800 milijonov dolarjev, in sicer 150 milijonov manj kot pred tremi leti. Vrh tega je bila menjava vedno obremenjena z visokim primanjkljajem na škodo Jugoslavije. Mitterrand je med obiskom pokazal razumevanje za jugoslovanske stabilizacijske napore in pričakovati je, zaključuje ljubljanski list, da bo to našlo odmeva zlasti v nadaljnjem razvoju kreditno-finančnega sodelovanja.

—o—

NESREČA V MADRIDU

V zadnjih dneh je prišlo v Amsterdamu, Madridu in v Londonu do velikih tragedij s številnimi človeškimi žrtvami. V Amsterdamu so požgali nočno zabavišče, v Londonu so opravili krvav atentat, najhujši obračun žrtev pa je iz Madrida. V zgodnjih jutranjih urah je nastal požar na plesišču Discocluba, kjer je bilo kakih 600 večinoma mladih ljudi. Umrlo je 72 ljudi. Preiskovalci izražajo mnenje, da je požar zakrivil kratek stik med aparati na odru zabavišča Alcalà-20.

Španija je tako doživela v nekaj dneh že tretjo hudo nesrečo. Pred požarom na plesišču sta se namreč pripetili dve hudi letalski nesreči. Obenem je to tretji hud požar z visoko smrtno žetvijo v zadnjih letih. Pred petimi leti se je avtociстerna zvrnila v camping, kjer je požar povzročil 200 žrtev. Leto kasneje je požar v hotelu v Saragozi terjal 80 življenj.

NAMESTO NA TEKMO, V SMRT

V mestu La Spezia je bila v torek, 20. t. m., pogrebna svečanost za mornarji, ki so izgubili življenje v nedeljo, ko se je pripetila huda prometna nesreča na avtocesti, nedaleč od Genove. Avtobus, v katerem je bilo 38 mornarjev, je iz doslej še neznanih vzrokov zapeljal s cestišča in se zakotalil v 70 metrov globok prepad. Življenje je izgubilo 34 mornarjev, ki so služili vojaški rok. Trije mornarji se v bolnišnici v Genovi borijo s smrtjo, le en mornar je zadobil lažje poškodbe.

Sodna oblast je uvedla preiskavo, preiskavo pa bo uvedla tudi vojaška oblast. Mornarji so bili namenjeni v Turin, kjer bi morali prisostvovati nogometni tekmi med turinskim Juventusom in milanskim Interjem. Avtobus, na katerem so se peljali mornarji, je pripadal vojaški mornarici. Ko se je pripetila nesreča, je močno deževalo in je pihal močan veter.

PARLAMENTARCI IZ FURLANIJE-JULIJSKE KRAJINE PRI CRAXIJU

Gospodarski problemi Trsta, Gorice in sploh dežele Furlanije-Juljske krajine so bili 17. t. m. prikazani ministrskemu predsedniku Craxiju, ki je v Rimu sprejel parlamentarce iz dežele Furlanije-Juljske krajine in člane deželnega odbora s predsednikom Comellijem na čelu. Govor je bil o gospodarski krizi, ki je zajela deželo, posebej še na področjih ladjedelništva, pomorstva, železarstva in tekstilne industrije. Analiza je zajela tudi položaj tržaškega Lloydja in industrije Zanussi. Deželni predstavniki so Craxiju predložili nujnost posegov iz središča, ministrski predsednik pa je zagotovil zanimanje za obravnavano problematiko ter poudaril, da bo ohranjeno in še okrepljeno sodelovanje med vlado in deželno upravo.

PORAZ ZA VLADNO STRANKO NA JAPONSKEM

Liberalno-demokratska stranka je na japonskih parlamentarnih volitvah v nedeljo, 18. t. m., doživela hud poraz, kar uvaja novo negotovost v japonsko politično življenje. Podatki, ki so jih napovedovali strokovni krogi, so se skoro do pičice uresničili. Liberalno-demokratska stranka vladnega predsednika Nakasoneja je izgubila 35 mandatov, s čimer je izgubila tudi absolutno večino v parlamentu. Enajst mandatov je pridobila socialistična stranka, sredinska stranka pa jih je pridobila 24. Med manjšimi strankami so komunisti izgubili tri mandate in jih imajo sedaj 26. Kljub volilnemu neuspehu pa bo liberalno-demokratska stranka lahko obdržala nadzorstvo nad vlado, ker lahko računa na podporo takoimenovanih neodvisnih. Politični opazovalci menijo, da bo volilni poraz brez dvoma vplival na notranje spore, ki utegnejo ovirati Nakasonejev program tako v notranji kot tudi zunanji politiki.

Dirigent Stojan Kuret o gostovanju Mladinskega zbora GM Trst

Pred dvema tednoma je Mladinski pevski zbor Glasbene matice iz Trsta gostoval v Rimu. Gostovanje je bilo nedvomno velik uspeh za pevski zbor, za Vas in za uso našo narodno skupnost. saj ste v nekaj dneh peli v krajih in pred ljudmi, ki so navadno za naše pevske zборе nedosegljivi. Peli ste v cerkvi sv. Petra, srečali ste se s predsednikom republike Sandrom Pertinijem, snemali ste za vatikanski radio, nastopili pred rimsko publiko v eni najznamenitejših rimskih cerkva itd. Kako je prišlo do tega gostovanja?

Z rimskim zborom Aureliano, ki ga vodi Bruna Liguori Valenti, imam stike že več let. Prvič smo se srečali na tekmovanju v Pratu, dirigentka pa je bila tudi v žiriji, ko smo tekmovali v Vittoriju Venetu. In prav med drugim tekmovanjem v Pratu sem ponudil Rimljanom možnost, da bi gostili nam že znani mladinski

Cerkveni pevski zbor iz Laškega priredi v ponedeljek, 26.12.1983 v cerkvi sv. Lovrenca v Ronkah

BOŽIČNI KONCERT

ki ga bo izvajal tržaški Gallus Consort. V bližnjem prostoru so na ogled tudi gibajoče se jaslice.

zbor iz Olomouca. Do tega češkega gostovanja v Rimu je tudi prišlo. Kot pobudnik gostovanja sem takrat tudi spremljal češki zbor in kasneje še rimski zbor na turneji po Češkem. Rimljani so naš zbor večkrat povabili v Rim, vendar smo se morali tem vabilom odreči zaradi neugodnih terminov ali pa, ker smo imeli druge obveznosti. Letos spomladi sem v imenu Mladinskega pevskega festivala v Celju povabil rimski zbor v Celje in prav tukaj smo se zmenili za naše gostovanje decembra v Rimu. Zbor že od jeseni snema na tržaškem radiu in to gostovanje ter kontakte s publiko smo si nestrno želeli; snemanje v studiu je zelo naporno in nevhvaležno predvsem za otroke.

Rimski zbor, ki nas je vse te dni (od 7. do 11. decembra) gostil, nam je organiziral dva celovečerna koncerta in koncert na nižji srednji šoli v centru. Da smo lahko peli v cerkvi sv. Petra med slovesno mašo pred več kot desetisočglavo množico vernikov, gre zahvala predvsem profesorju Pavletu Merkušju, ki nas je priporočil msgr. Pablu Colinu, odgovornemu za glasbo v cerkvi sv. Petra, ko papež ne mašuje. Msgr. Colino je po rodu Bask in je zato še rajši ustregel manjšinskemu zboru. Predsedniku republike Sandru Pertiniju pa so sami otroci pisali pismo z željo, da bi jih sprejel.

Kaj ste peli v Rimu? Bi nam lahko opisali spored, ki ste ga izvajali?

V Rimu smo predstavili zelo raznolik program, ki smo ga izvajali glede na okoliščine. Med mašo smo najprej zapeli Gallusovo Pueri concinite, nekaj stavkov Brittnove Missa brevis, nato še pet pesmi neznanih čeških skladateljev iz 15. in 16. stol. ter še Ave Mario Oresta Ravanella. Pri sprejemu na Kvirinalu smo v pozdrav zapeli Vrabčevu Zdravljico. Na vatikanskem radiu smo posneli nekaj pesmi čeških neznanih skladateljev in Gallusovo Pueri concinite. Na koncertih smo v prvem delu pe-

li polifonijo od renesanse pa do sodobnih del še živečih evropskih skladateljev, v drugem delu pa predstavili naše zamejske oziroma primorske skladatelje: Kogoj, Merku, Vrabec, Gabrijelčič, Kumar in Rojko.

Kako je sprejela rimska publika naš mladinski pevski zbor in njihovo petje?

Moram priznati, da sem bil presenečen nad lepim in toplim sprejemom v baziliki, ko so nam po končani maši ljudje ploskali.

Na sprejemu na Kvirinalu nas je prijetno presenetil sam predsednik, ko je stopil v sprejemno dvorano, kjer smo ga čakali z drugimi otroki, in rekel: »Danes je med nami slovenski mladinski zbor, prosimo ga, naj nam kaj zapoje«. S temi besedami je seveda presenetil najprej nas, še bolj pa odgovorne pri tem sprejemu, ki so nam rekli, da bomo kvečjemu lahko zapeli, ko bo predsednik odhajal.

Tudi publika na večernih koncertih je z zanimanjem sledila programu in z odobravanjem ploskala predvsem našim pesnim, kar spet potrjuje, da jezik (v katerem poješ) ni nikakršna ovira. Če si sam prepričan v to, kar poješ, potegneš za seboj tudi poslušalce. Med koncertom v šoli smo predstavili deset otroških pesmi Pavleta Merkušja, to je ciklus, ki bo pravkar izšel v rimski založbi »Pro Musica Studium« in ki je namenjen prav šoloobveznim otrokom. Gre za priredbe in obdelave ljudskih pesmi za otroke, Slovencev v Italiji. Sam skladatelj, ki nas je spremljal na gostovanju v Rimu, je zelo uspešno in prijetno predstavil in obrazložil namen in pomen vsake pesmi, kar je nedvomno obogatilo in popestrilo naš nastop. Nasploh so naše otroke Rimljani zelo lepo in toplo sprejeli, saj so povsod znani prav zaradi svoje gostoljubnosti.

Na koncertu ste nekatere skladbe izvajali tudi ob orgelski spremljavi Huberta Berganta. Kako se je zbor prilagodil orgelski spremljavi in akustiki raznih cerkva?

Sneg na Krasu

(Foto M. Magajna)

Z mojstrom Bergantom se dobro poznamo in smo že večkrat uspešno sodelovali, tako da ni bilo nobenih težav pri usklajevanju, če izvzamemo nastop v sv. Petru. Prav v baziliki nismo mogli imeti nobene vaje in otroci so morali nastopati brez upevanja: težava je bila v tem, da so bile orgle preveč oddaljene od nas, kar je še povečalo akustične težave petja v tako neobičajno velikem prostoru.

Kako bi gostovanje globalno ocenili?

Najprej moram pohvaliti pevce same, ki so se popolnoma zavedali velike odgovornosti in ki so kljub velikemu naporu zbrano in kvalitetno dobro zdržali prav do zadnjega takta. Sam sem zelo ponosen nanje, da smo skupaj že toliko dosegli. Zahvala gre tudi odboru staršev in vsem, ki so pripomogli pri organizaciji tega uspelega gostovanja. Z našimi nastopi do danes smo vsem pokazali, da ni nič nedosegljivo. Dobro se zavedamo svojih sposobnosti. Vsi dobro vemo, v kakšnih pogojih delamo, zato so ti naši uspehi še toliko bolj važni in vsem nam zelo dragi. Nihče drug kot samo pevci nam lahko povedo, koliko truda, potrpežljivosti in vztrajnosti zahteva to delo. Nič ne pride samo in takoj. Leta 1984 bomo proslavili našo 10-letnico obstoja. Radi bi nadaljevali z našim delom po tej poti in na tej ravni, ki smo jo do danes dosegli. Zato pa potrebujemo tudi nove pevce, nove moči in malo več zanimanja pri vseh, ki jim je naše delo pri srcu. Premalo so zanimanje in pohvale ob določenih dosežkih. Ob zboru, ki je že večkrat dostojno predstavljala našo kulturo v Evropi, bi morala stati ob strani res celotna naša skupnost (in ne samo pri važnih sprejemih), zavedajoč se važnosti tega pevskega telesa.

Kako je z literaturo za mladinske pevske zборе? Katere pesmi se najbolj prilagajajo Vašemu zboru in kakšna pevska literatura najbolj veseli Vaše pevce?

Pisati za otroke je zelo težko, napisati dobro za otroke pa je že umetnost. Otroci sami nimajo nobenih predsodkov pri izbiri programov. Prav tako radi pojejo renesanso kot sodobne stvaritve mladih skladateljev. Skladba pa mora biti dobra in tu se začenjajo težave. Težko je iz leta v leto sestavljati program z novimi dobrimi deli. To je ena najvažnejših in najodgovornejših nalog dirigenta. Vsi se tega ne zavedamo. Pevca je treba pritegniti tudi s programom, z novimi problemi, ki jih potem skupaj rešujemo. Rezultati tega dela in izbire se potem vidijo na nastopih na koncertnem odru.

Diplomirali ste iz dirigentstva na ljubljanski glasbeni akademiji. Nekajkrat ste tudi dirigirali orkester. Bi, nam laikom, lahko opisali razliko, ne samo tehnično, ampak človeško, čustveno, ki jo dirigent čuti ob vodenju pevskega zbora ali orkestra?

Bistvenih razlik ni. Seveda se dirigent srečuje z različnimi tehničnimi momentmi. Obvladati pa mora eno in drugo. V mojem primeru pa je bistveno drugo vprašanje. Moj zbor je sestavljen iz skoraj popolno glasbeno neizobraženih otrok, medtem ko je (bi moral biti) orkester sestavljen iz profesionalcev. Pripomniti moram pa, da je prav to (profesionalnost in negativnem smislu) večkrat največja ovira: dosti pristnejši in bolj iskren in čist je odnos oziroma hotenje otrok do glasbe. Medtem ko je orkester bolj tog (naveličan) in nezaupljiv predvsem do mladih dirigentov. Vsi skupaj, or-

kester ali zbor in dirigent pa morajo biti v službi Glasbe (z veliko začetnico) in ne obratno.

Se mislite še kdaj poskusiti v vodenju orkestra?

Kar se tiče vodenja orkestra, se vedno bolj zavedam, kako težak in zahteven je ta posel. Premalo je vse teoretično znanje, če ga nimaš potem praktično kje izvajati. Dirigentov je veliko: orkestrrov je malo. Prav pred kratkim pa sem dobil na tržaškem konservatoriju »G. Tartini« letno suplenco za dirigenta orkestralnih vaj. To je velika sreča in izredna prilika in upam, da ji bom kos. Vsekakor bo to zame velika izkušnja.

Dovolite nam še nekaj splošnih vprašanj. Kaj vam pomeni zborovsko petje?

Že od malih nog smo doma prepevali: mama je učiteljica, oče tudi rad potegne harmoniko, dedek je bil tudi učitelj in se je tudi ukvarjal z glasbo (tamburaški zbor). Zborovsko petje in petje nasploh je kot za večino ljudi prvi aktivni stik z glasbo: najbolj naraven in enostaven, vendar zahteva že določen red in vajo. Med študijem klavirja na Glasbeni Matici mi je takratni ravnatelj in moj profesor Gojmir Demšar predlagal, naj prevzamem otroški zbor. Od takrat sem se začel bolj zanimati za zborovsko petje (čeprav sem že prej pel v otroškem zboru), ker sem se zavedal odgovornosti do otrok. Koliko mi pa naše zborovstvo pomeni, pa rajši pokažem s svojim delom z otroki in ne z besedami in parolami pri okroglih mizah, intervjujih, predavanjih, občnih zborih in razpravah, ki ostajajo vsaj za zdaj pri nas še vedno brez sadov.

Kaj pa komponiranje? Ste kdaj poskusili tudi sami kaj napisati za svoj zbor?

Preveč je že slabih skladateljev in povprečnih skladb in sam tudi ne čutim nagnjenja do skladanja.

Za konec še zadnje vprašanje. Kakšne cilje si postavljate v življenju?

Svoje upe in cilje raje držim zase. Skušam pa trezno gledati in pozitivno izpeljati vsak dan do konca po svojih močeh, ne da bi pri tem motil in oškodoval druge: nasprotno, pripravljen sem vsakemu rade volje pomagati po svojih močeh in sposobnostih.

Pogovor z Andrejem Bratužem

■ nadaljevanje s 3. strani

vedno večje zainteresiranje domačinov, naš stik z njimi in zasledovanje njih problemov bo lahko zapolnilo te vrzeli.

V teh dneh smo brali, da je veliko število Furlanov podpisalo nekakšno peticijo o ustanovitvi samostojne furlanske dežele, ki bi obsegala vse dosedanje pokrajine Furlanije-Juljske krajine razen tržaške. To zahtevo še posebej vneto podpira komunistični poslanec iz Vidma Baracetti. Katere posledice mislite, da bi nastale za našo narodno skupnost, če bi se uresničila omenjena zamisel?

Slovenska skupnost je že od vsega začetka odločno zagovarjala enotnost dežele Furlanije-Juljske krajine. V njej lahko pride do vedno večje povezave in enotnosti Slovencev tržaške, goriške in videmske pokrajine. Razdelitev naše dežele na dva dela, kot predlagajo nekateri furlanski krogi, bi bila zato za nas popolnoma nesprejemljiva. Tudi slovenska manjšina v Italiji bi bila tako politično in upravno razklana in s tem še bolj ranljiva. Če nam sedanji deželni statut ne daje nič konkretnega razen deklarirane etnične enakopravnosti vseh komponent, bi nam morebitni novi statuti razdrobili še to, kar imamo ...

Menim in upam, da do tega ne bo prišlo, saj so tudi glavne italijanske stranke deželne oziroma vladne večine temu nasprotno.

Kako ocenjujete zadnje vesti v zvezi z vprašanjem zakonske zaščite slovenske manjšine in kakšen je sploh obračun delovanja Slovenske skupnosti v letu, ki gre h koncu?

Kot znano, je minister za dežele Romita izjavil, da je že izročil predsedniku vlade Craxiju svoj osnutek za zaščito slovenske manjšine. Ta naj bi bil v bistvu vladni osnutek, ki bi tudi v debati v parlamentu imel prednost pred drugimi že vloženimi. Minister za dežele je tudi dejal, da je osnutek sestavil na osnovi poročila Cassandrove komisije (znano je, da sta bili tu pravzaprav dve poročili, eno članov italijanske večine, drugo pa petih slovenskih članov).

Zaenkrat besedilo osnutka ni še znano, zato tudi ni mogoče dajati kake politične ocene. Pozitivna politična ocena je sicer lahko le v tem, da se je končno vlada odločila za izdelavo ter predložitev svojega osnutka.

Naša stranka stalno zasleduje, posebej preko sen. Fontanarija, predlagatelja našega osnutka, zakonodajno pot v senatu. Izgleda, da bo prišlo v kratkem do prvih sestankov ustavne komisije. V tem smislu je bil tudi zainteresiran predsednik senata Cossiga med svojim obiskom v Gorici. Kot stranka smo nadalje zelo zadovoljni, da so naš zakonski osnutek letos podpisali še senatorji drugih manjšinskih strank in avtonomističnih gibanj, kot so Union Valdôtaine, Partito Sardo d'Azione in Liga Veneta. V vsem tem prihaja do izraza vedno večja manjšinska povezava.

Naj tu zato še na kratko nanizam nekaj misli v zvezi z medmanjšinskim sodelovanjem Slovenske skupnosti. Če smo pred leti uspeli predložiti svoj zakonski predlog senatu, je to prav gotovo posledica naših tesnih stikov z drugimi manjšinskimi strankami. Ta povezava je pravzaprav že stara in je dobila konkretnije oblike pri prvih evropskih volitvah leta 1979. Prihodnje leto nas čakajo druge volitve za evrop-

ski parlament. Slovenska skupnost že dela v tem smislu in to zlasti v povezavi s prej omenjenimi manjšinskimi strankami (pa še s Furlanskim gibanjem) za pripravo tega novega pomembnega mejnika. Prepričani smo namreč, da moramo biti evropsko odprti in skupno z drugimi, ki so v nam podobnem položaju, delati v tej smeri. Smo tudi za nov koncept Evrope narodov in dežel, ki naj bi zamenjal današnjo Evropo držav in vlad. Le taka nova Evropa bo namreč imela pravi posluh za kulturne, etnične in druge posebnosti posameznih, zlasti manjših narodov.

Morda bi še ob koncu dodal dve besedi o tem, kakšen je obračun našega letošnjega dela. Imeli smo četrti deželni kongres, na katerem smo začrtali smernice za bodoče delovanje naše stranke! Imeli smo parlamentarne, deželne in pokrajinske volitve, kjer je Slovenska skupnost zelo pozitivno in odgovorno prestala preizkušnjo in prejela nad deset tisoč glasov. Kasneje smo se odločili, da vstopimo z drugimi demokratskimi vsedravnimi strankami v novo deželno večino, kjer sicer brez neposrednega sodelovanja v deželni vladi lahko vseeno prispevamo na politični ravni k vodenju deželne politike. Stalno vzdržujemo plodne odnose s političnimi dejavniki matične domovine, posebej v zagovarjanju politike odprte meje in z manjšinskimi predstavniki Koroške. Po naših izvoljenih predstavnikih sodelujemo pri vsakodnevem delu pokrajinskih in občinskih uprav. Mislim, da je to le svetla slika našega dela v letu, ki mineva.

In prav v tem vedrem duhu in v optimistični, čeprav tudi realistični perspektivi voščim vsem rojakom v imenu naše slovenske stranke kar se da srečne božične in novoletne praznike z željo, da bi leto 1984 prineslo predvsem pravega miru! In, ne nazadnje, da bi v tem novem letu izbojevali svoj nenehni boj za »stara pravdo« v luči izpolnitve slovenskih pravic!

—o—

NOVE ORGLE V ŠEMPASU

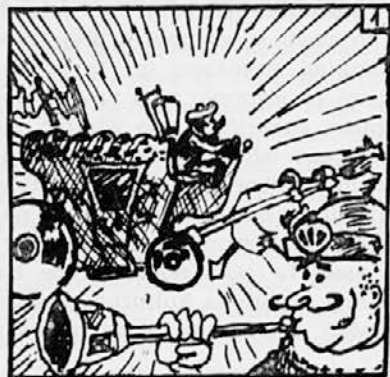
V nedeljo, 18. t.m., je koprski škof dr. Janez Jenko v Šempasu na Goriškem blagoslovil nove orgle, ki jih je izdelal mojster Anton Jenko iz Šentvida nad Ljubljano. Velika zasluga, da je prelepa baročna cerkev dobila izvrsten instrument, gre gotovo domačemu župniku Marijanu Kožlinu, prav tako domačinom, ki so z lastnimi denarnimi prispevki odločilno pripomogli, da je ta zahtevna pobuda prišla do srečnega konca.

Nove orgle je v soboto, 17. t.m., predstavil občinstvu redni profesor orgel na Akademiji za glasbo v Ljubljani mojster Hubert Bergant. Domači župnik je najprej prebral strokovno predavanje o nastanku in zgodovini orgel nasploh, nato pa je prof. Bergant predstavil šempaski instrument. Orgle štejejo zaenkrat 15 registrov, kasneje bodo dobili še dva jezičnika. Sledil je Bergantov samostojni koncert, na katerem je izvajal skladbe Böhma, Brahmsa, Premrla, Trošta in Ukmarja, na koncu je zaigral še Widorjevo skladbo. Za zaključek tega orgelskega večera sta se predstavila še šempaski mladinski in odrasli mešani cerkveni pevski zbor pod vodstvom domačih organistk.

Kočija z dvanajstimi potniki

Prosto po Andersenovi pravljici
Narisal NIKO SANCIN

Noč je bila mrzla, mirna. Zimsko nebo je bilo pokrito z zvezdami, ki so se svetile kot diamanti. Prav takrat je v cerkvenem stolpu začela biti polnoč. Okna so se odprla in ljudje, ki so se naslonili nanje, so začeli veselo vzkljkati, si voščiti in nazdravljati ob prihodu novega leta.

»Trara! Trara!«, je pred mestom zabobal kočijaž redne kočijske zveze, ki je pripeljal dvanajst potnikov. »Bogve odkod prihajajo? Kdo so?«, se je vprašala mestna straža.

Stopila je pred stražarnico, dvignila luči in pogledala proti kočiji. »Srečno novo leto!«, so ji zaklicali potniki. »Bog daj tudi vam!«, jim je odgovorila straža in še dodala: »Prosim, povejte mi vaša imena, poklic in kaj nosite v prtljagi!«

»Lepa ta!« je vzkliknil prvi potnik. Bil je starejši gospod z belo brado, v usnjenem plašču in s kučmo na glavi, »Poglejte naše potne liste, vendar!« Skočil je s kočije zacepetal z nogami, da bi se segrel in dodal. »Vsi me imajo radi, ker nosim novoletne darove,

prirejam zabave in plese in ... pišem se Januar.«

S kočije je skočil drugi potnik, se prekucnil in iz potovalne vreče, ki se mu je odprla, so pogledale maske, trobente in podobno blago. »Zabavati se hočem«, je vzkliknil, »ker imam med vsemi brati najkrajše življenje!« »Tiho! Ne kričite!«, je rekla straža. »Jaz delam, kar mi pride na misel! Sem knez Pust, a potujem s tajnim imenom. Če pogledate v moje papirje, boste ugotovili, da se pišem Februar.«

S kočije, ki je stala pred mestom,

je začel počasi stopati tretji potnik. Bil je suh kot cerkvena miš v postu, vendar je na sukniču nosil pripet pušelj samih vijolic. »Marec, teci!« mu je že klical četrti potnik. »V stražarnici so skuhal čaj z rumom!« Lahko si predstavljate, da je ubogi Marec z dežnikom pod pazduho in robcem v roki pohitel proti topli sobi, toda ni dobil ničesar. Njegov brat April, ga je dobro potegnjal za nos in sedaj se je v lahki obleki smejal na snegu in gledal razočarani obraz svojega starejšega brata.

Po njem je stopila s kočije mlada gospodična. Bila je v čudoviti zeleni obleki. Stražar si je zavihal brke in pogledal njen potni list. Bila je gospodična Maj. Bila je vesela deklica. Pela si je pesmico o ptički kukavici in o rožicah. Veselo je šebetala in pripovedovala drugim potnikom, da ljubi ptice in rožice na polju.

Takrat pa je k vratom pristopil sam kočijaž in podal roko mladi gospe. Bila je lepa in izredno uglajenega obnašanja. Kočijaž se je obrnil k straži in

ji rekel: »Fant, prosim, pomagajte nesti prtljago gospe Junij.« »Rade volje!« je rekel stražar in si mislil, da že dolgo ni videl tako bogate gospe. S seboj je nosila veliko prtljage. Imela je celo koš z najrazličnejšim sadjem in drugega z najrazličnejšimi rožami, ki so ji verjetno služile za pušeljce, ki jih je nosila v rokah. Potovala je s svojim bratom Julijem. Bil je mlad in postaven fant v poletni obleki, s slamnikom na glavi, ribiško palico v rokah in s sandali na nogah.

S seboj je nosil samo majhno potovalno torbo. V njej je imel kopalke in brisačo. Jasno, saj je veliko prtljage v poletni vročini samo v napoto... Po naravi je bil malce len. Prinašal je veliko dobrot, toda je raje pustil, da jih pobirajo tisti, ki so prihajali za njim. Izstopila je tudi Avgust. Bila je odlična gospodinja. Pridelovala je najznatnejše sadje in zelenjavo. Ni se sramovala, da potuje z veliko prtljage. Imela je polne koše hrušk, jabolk, sliv in podobnega blaga. »Če mi bo

kupčija cvetela«, je rekla, »si bom za Veliki šmaren privoščila nekaj počitka!«

September, ki je bil slikar, je potoval z malo prtljage, ker se njegove slike niso najbolje prodajale in je bil bolj reven. Imel pa je veliko čopičev in paleta, a le malo barv. Vsem je pravil: »Boste videli kaj vse bom naredil z rumeno, oranžno in rdečo barvo! Pobarval bom polje in gaj! Škoda le, da bom prinesel domotože in si bodo ptice zaželele toplega sonca.«

Iz kočije je izstopil še gospod, ki je potoval v družbi psa. Bil je gospod Oktober, psu pa je bilo ime Pazi. Na rami je nosil puško, bil je namreč lovec in vso pot je zabaval družbo s pripovedovanjem izredno smešnih lovskih zgodbic. On sam jim je verjel. Stalno je dodajal nove in nove podrobnosti svojim lovskim podvigom. Pazi je bil navajen na tako pripovedovanje in je mirno počival ob gospodarjevih nogah, drugi pa so se smejali. Edini, ki se ni zabaval, je bil Okto-

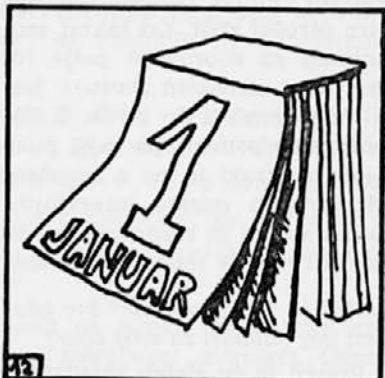
brov brat November, ki ga je mučil hud prehlad. S seboj je sicer nosil žago in sekiro, ker je hotel pripraviti drva za zimo. Vendar je bil tako prehlajen, da si je kar naprej brisal nos v velik pikčast robec. Zavil je bil v topel plašč in okoli vratu je imel toplo volneno ovratnico. Ob sebi je imel velik rdeč dežnik, bil pa je ves v skrbeh, ker se je bal, da ne bo mogel pripraviti dovolj drv za vso zimo.

Zadnja, ki se je počasi spustila po stopnicah je bila babica Gruden - De-

ember. Pritoževala se je, da jo zebe, a bila je živahna straka. Imela je dvoje živih črnih očesk. Zavita je bila v pisan šal, na nogah pa je imela gorke copate. Knjiga pravljic ji je kukala iz žepa v predpasniku. V rokah je imela majhno vazo v kateri je rastle smrekica. »Skrbela bom zanjo, da jo bom za Božič lahko okrasila z zvezdicami in lučkami«, je rekla stražarju, ki jo je vprašal, kaj ji bo smrekica.

»Kočijaž, skoči na kozla!«, je rekel stražar.

»Lahko odpelješ!«, je dodal. Res se je kočija premaknila in kraguljčki so zacingljali.

Stražar se je obrnil k dvanajstim potnikom ki so stali pred stražarnico in rekel: »Vsakdo od vas lahko ostane v mestu samo mesec dni! Prvi naj vstopi gospod Januar!« In res je vstopil v mesto in odprl svojo prtljago. Čez leto dni bomo vedeli, kaj je dvanajst potnikov prineslo s seboj: Sedaj ne vemo, toda bogve, če potniki sami vedo ...

ŠPORT

Za Jadran in Meblo letos le zlata sredina

Za božične in novoletne počitnice bosta naši združeni ekipi Meblo in Jadran imeli kar tri tedne premora. Košarkarji bodo ponovno nastopili šele v soboto, 7. januarja, na najdaljšem, toda vse prej kot najtežjem gostovanju v Milanu, medtem ko bodo odbojkarice Mebla prav istega dne imele svoj krstni nastop v novem letu doma proti Albatrosu.

Obe ekipi sta do tega prvega daljšega premora prišli po dokaj razburljivem poteku. Odkrito si lahko povemo, da sta svoje navijače nekoliko razočarali. Po eni strani Jadran ni mogel skrivati svojih ambicij do B lige, potem ko mu je napredovanje dvakrat zaporedoma za las spodletelo; po drugi strani pa se je šesterka Mebla predstavila z novim in revolucionarnim igralskim kadrom, ki naj bi bil na papirju neprimerno boljši od tistega, s katerim sta doslej razpolagali naši drugoligašici Bor in Sokol. Združena ekipa, ki se je še okrepila s tujo igralko in z reškim trenerjem, je bila v javnosti in med občinstvom sprejeta z velikim navdušenjem. Sicer je bilo to povsem upravičeno; kot pa se večkrat v takih slučajih zgodi, sta sad prevelike vneme lahko tudi neobjektivni optimizem in precenjevanje svojih moči. Vse pogosteje se je zato govorilo o velikih možnostih, ki naj bi jih ta ekipa imela; in to še v večji meri po prvih navdušujočih nastopih, ko je osvojila vseh prvih 12 setov.

Kot vsi dobro vemo, prvenstvi Jadrana in Mebla nista potekali kot predvideno; pot je bila za naši ekipi veliko bolj trnjeva, kot smo si pričakovali. Jadran je po 13. kolih zdaj v sredini lestvice z 12 točkami, medtem ko ga prekaša precej ekip, ki so bile v preteklih sezonah lahek plen Jadranocev. Kar pa se tiče Mebla, je njegova uvrstitve vsekakor boljša, saj zaseda drugo mesto in bi se moral brez težav uvrstiti v prvo polovico ter si s tem zagotoviti nastop v boljši podskupini, kjer se bo bil boj za napredovanje v A-2 ligo. Ni pa mesto na lestvici, ki zaskrblja slovenske športnike, pač pa igra, ki jo odbojkarice prikazujejo

na zadnjih nastopih, vključno s sobotnim proti tržaški Omi, ki so ga sicer osvojile.

Jasno je torej, da tako ena kot druga združena ekipa letos ne bosta napredovali, vendar tudi za obstoj v ligi ne bosta imeli težav. Zadovoljiti in spoprijazniti se bomo morali (navijači predvsem!) z zlato sredino lestvice, ki sicer ni tako napeta in navdušujoča kot vrh, je pa vsekakor boljša kakor rep. To bo našim ekipam gotovo nekaj stalo: po pravem boomeru, ki ga je doživel Jadran v preteklih sezonah, je prišlo sedaj do treznejšega obdobja, v katerem smo zabeležili prve neuspehe, ki so se nato odražali tudi v zamejski javnosti. Kljub temu pa upamo in smo v to trdno prepričani, da bo Jadran še vedno živel in da mu bodo Slovenci še naprej tako vestno sledili, tudi potem ko smo vsi odkrili stvarno vrednost te ekipe in kam dejansko lahko meri. Podobne besede veljajo tudi za Meblo, čeprav je v bistvu nova in torej še nehomogena ekipa. Misli o A-2 ligi so letos ostale utopične.

Mitja Terčon

Ohraniti mir!

■ nadaljevanje s 1. strani

najprej popustili »na drugi strani«. Tam spet trdijo isto in tako se zgodba začne znova.

Znati popuščati, to je vprašanje, ki ga vsak dan znova občutimo v svojem ožjem življenjskem okolju in širših razsežnostih. Zato še enkrat prisluhimo klicu svete noči, ki pravi: »Slava Bogu na višavah in na zemlji mir ljudem, ki so Bogu po volji!« Izvrševati božjo voljo, to pomeni ohraniti svet, človeštvo in narode, tudi male; ohraniti mir, osebni in občestveni, to naj bo sporočilo letošnjega Božiča!

—o—

NAGRADA ZA SILVIJA KOBALA

Igralec Silvij Kobal je prejel nagrado Stane Severa za najboljše igralske dosežke v sezoni. V utemeljitvi pomembnega priznanja članu Slovenskega stalnega gledališča je med drugim rečeno, da Kobal že skoraj 40 let nastopa na tržaškem odru in kot plemenit komik kaže poseben smisel za interpretacijo zahtevnih komičnih likov italijanske komedije. Pri tem se omenjata predvsem njegova nastopa v De Filippovih »Dolgonogih lažeh« in v Chiarovi »Delitvi«.

SZSO na športnem turnirju v Izoli

V nedeljo, 11. t.m., je bil v Izoli športni turnir, ki ga je priredila Zveza tabornikov obalnih enot. Udeležili so se ga taborniki in tabornice iz Izole, Kopra in Pirana, k sodelovanju pa so organizatorji povabili tudi SZSO — Slovensko zamejsko skavtsko organizacijo. Skavti in skavtinje smo vabilo sprejeli, zato se je iz Trsta in Gorice odpeljalo v Izolo okoli 80 starejših članov in članic. Pomerili smo se v nogometu, košarki in odbojki, razdeljeni na moške in ženske, na mlajše do 17. leta in na starejše. Zaradi hudega mraza so bile vse tekme, razen nogometnih, v šolski telovadnici in v telovadnici športnega društva. Športno vnemo je za krajši čas prekinilo skupno kosilo, ki so ga pripravili prireditelji turnirja, nato so se tekme nadaljevale še popoldne.

Športna sreča nam je bila naklonjena, tako da smo skavti in skavtinje zmagali večino tekem in premočno zasedli prvo mesto. Osvojili smo tako prehodni pokal, ki ga bo treba seveda braniti na prihodnjem podobnem srečanju, na katero se je začelo že misliti. Začetni stiki med SZSO in Zvezo tabornikov obalnih enot na zletu tabornikov RMV letos avgusta v Sovodnjah so torej dali svoje sadove. Srečanju na zletu je namreč sledil novembra delovni sestanek med predstavniki obeh organizacij, ki so ugotovili razlike, a tudi skupne točke. Prišlo je tako do turnirja, ki je zblizal skoraj dvesto mladih, ki živimo na obeh straneh meje, in vsaj za en dan odpravil to pregrado.

Beli Jastreb

Iz dnevnika Edvarda Kocbeka

Rojstvo nove Jugoslavije

AVNOJ - II. zasedanje; Jajce, novembra 1943

Na koncu smo izvolili predsedstvo ASNOJ in po daljšem odmoru imenovali člane NKOJ. Prav na kraju pa smo sprejeli dva sklepa, odlok o potrditvi odloka, s katerim smo že mi Slovenci priključili Slovensko Primorje Sloveniji in Jugoslaviji, in odlok o ustanovitvi Državne komisije za ugotavljanje vojnih hudodelstev. S tem smo izčrpali dnevni red, zasedanje se je približalo zaključku. Vsi smo bili zadihani, ko je ponovno izvoljeni dr. Ribar povzel dognanja zgodovinske noči in jih vneseno vzdignil pred naše oči. Najožji sodelavci so objemali novega maršala, znanci so mu stiskali roke, vsi smo se pozdravljali

in si čestitali, mladina je zapela in pred zgradbo zaplesala kolo. Bilo je že ob peti uri zjutraj, ko je Tito vzkliknil: »Tovariši, na svidenje v Beogradu na tretjem zasedanju!«

V šumno veselje mi je tiho padla grenka kaplja, zdaj je dokončno odločeno, da bom ostal na jugu. Podpredsedniško mesto v ASNOJ sem prepustil Jožetu Rusu, prevzeti moram mesto poverjenika za prosveto v novi zvezni vladi. Šele zdaj sem začutil težo žrtve, ne bom mogel sodelovati v zaključnem osvobodilnem dogajanju v Sloveniji, ki sem zanj predvsem odgovoren, povrh bo moje novo delo precej

4

manj osebno in rodovitno, opravljal bom večidel funkcijo prosvetnega koordinatorja, kajti poslej bosta kultura in prosveta suverena zadeva posameznih narodnih vlad v republikah.

Odhiteli smo na snočnja ležišča, vendar smo zaspali samo za dve uri. Ko se je zdanilo, so nas prebudili in na Titovo željo poklicali nazaj v predor ob tovarni, da bi bili na varnem. Danes je namreč še večja verjetnost bombardiranja kakor včeraj, kajti naši slutijo, da je tudi v Jajcu nekaj ustaških obveščevalcev, ki imajo po vsej priliki radijsko zvezo z Zagrebom in Banjaluko. Nekateri izmed tovarišev so se v predoru zleknili po klopeh in znova zaspali, jaz pa tega nisem zmogel; začel sem se potikati po obsežnem tovarniškem kompleksu in se seznanjati z ljudmi. Tako sem trčil na častnika v usnjatem jopiču, ki je Titu tako presenetljivo podoben, da sem najprej mislil, da ga uporabljajo za njegovega dvojnika. Bil sem nemalo začuden, ko me je pozdravil po slovensko in se mi

*Veselo Božič
in srečno
Novo leto*

*želim svojim
strankam in poslovnim
partnerjem*

KMEČKA BANKA GORICA
KMEČKO DELAVSKA POSOJILNICA V SOVODNJAH
KMEČKO OBRтна HRANILNICA V DOBERDOBU
HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH
KMEČKA IN OBRтна HRANILNICA IN POSOJILNICA - NABREŽINA
TRAŠKA KREDITNA BANKA d.d. TRST

predstavil. Tako sem spoznal letalskega polkovnika Franja Pirca iz Sodražice in njegovo vzpodbudno zgodbo. Prav on je tisti, ki je ušel z letalom iz Zagreba in se pridružil partizanom. Z zanimanjem sem poslušal njegovo stvarno pripovedovanje in odkril v možu nenavadnega domoljuba in poštenjaka. V častniški šoli sem srečal Milana Laha, dobrega znanca iz Ljubljane in Roga, kjer je moral kot bivši oficir najprej prevzeti mitraljez. Tudi ta mi je pripovedoval zanimivo zgodbo: ko je s patrolo zablodil v Gorski kotar, ga je zaradi nemške ofenzive s patrolo vred zaneslo še južneje, tam pa je po naključju trčil nanj Tito in Tito ga je pri priči vzel s seboj v Vrhovni štab, tu predava zdaj na častniški šoli. Med raznimi suverenimi obrabi okoli Tita sem postal pozoren na močnega, temnopoltega in na zunaj dobrovoljnega Bolgara Atanasova; o njem šepetajo, da so ga poslali iz Moskve, da bi nas nadziral.

Opoldne so nam v baraki častniške šole priredili slovesno kosilo, nekak banket, kajti delegacije so še vse navzoče. Odposlanci smo se zbrali za dolgimi mizami, bile so pogrnjene in pripravljene s preprostim priborom. Na koncu srednje mize je sedel Tito, na desnici je imel Ribarja, okolja, ko je odšla na pot, da se snide z vami, dragi tovariši. Predstavljala je kaj pisano družbo: drug za drugim smo šli vojak in civilist, aktivist in partizan, za delavcem je šel kmet, za slikarjem zdravnik, za pesnikom duhovnik. Šli smo skozi nenehne nevarnosti, kilometer za kilometrom, podnevi in ponoči, edinstveno poslanstvo slovenskega ljudstva. Z nami je potoval ves narod, vsa njegova zgodovina, vse izkušnje, vsi njegovi sveti cilji, z nami je potoval narodni genij. Moje oči so videle nad kolono pomenljiv žar, pred nami je šla svetla podoba kakor v Blokovi pesmi.

(Se nadaljuje)

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 25. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša iz župne cerkve v Rojanu; 10.30 Mladinski oder: »Božični večer«; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev v Italiji; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 ratka poročila; 14.10 Nediški zvon; 15.30 Božič 1983; 16.30 Božični koncert v goriški stolnici 26. decembra lani. 17.30 Saša Martelanc: »Mir se oznanja ljudem po širjavi« — slike iz božičnega albuma; 18.45 Božična medigra; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 26. decembra, ob: 8.00 Radijski dnevnik; 8.30 Božični motivi; 10.00 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.00 Mladinski oder: »Božično presenečenje«; 11.30 Beležka; 12.00 Kralj (Atilij) v New Yorku; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Grazia Deledda: »Golobje in jastrebi«; 16.00 Josip Tavčar: »Dežurna služba na božični večer«; Radijska igra; 16.50 Avgust Ipavec: »Sv. Frančišek, vir ljubezni«, oratorij za soliste, mešani, otroški, moški in ženski zbor ter orkester; 18.00 Pod Matajurjan, posebnosti in omika Nediških dolin; 19.00 Radijski dnevnik.

■ TOREK, 27. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Iz očetove beležnice; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 »Ena bolha me grize«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Za zabavo in pouk — oddaja za pisani mladinski svet; 15.00 Mladi mladim; 16.00 Od Milj do Devina; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Matija Tomc: Slovenski božič. Skupina »Gallus consort« iz Trsta; 18.00 Odprti dramski val: Primož Kozak: »Dialogi«; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SREDA, 28. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Človek, kam hitiš? 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 »Cecilijanka 83«; 13.40 Glasbene raznolikosti; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Grazia Deledda: »Golobje in jastrebi«; 16.00 »Ko trkam na nebesna vrata...«; 16.30 Tja in nazaj; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 18.00 Slučajnosti med literaturo in fantastiko; 19.00 Radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 29. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 8.00 Kratka poročila; 8.10 Trim za vsakogar; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Festival slovenske popevke v Trstu v letih 1963/64; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »To je pa laž«; 16.00 Na goriškem valu; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Angleški zbor »London Chorale«; 18.00 Četrtekova srečanja; 19.00 Radijski dnevnik.

■ PETEK, 30. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 Sestanek ob 12h; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Dogodki in problemi; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Roman v nadaljevanjih: Grazia Deledda: »Golobje in jastrebi«; 14.30 Od ekrana do ekrana; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Harmonikarski ansambel »Synthesis 4«; 18.00 Kulturni dogodki; 18.25 Imena naših vasi; 18.30 Nabožna glasba; 19.00 Radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 31. decembra, ob: 7.00 Radijski dnevnik; 8.00 Kratka poročila; 10.00 Kratka poročila in pregled tiska; 10.10 S koncertnega in opernega repertoarja; 11.30 Beležka; 12.00 »Glas od Režije«; 13.00 Radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Kratka poročila; 14.10 Otroški kotichek: »Zakajček in vseved«; 14.30 Naš dobri stari radio; 17.00 Kratka poročila in kulturna kronika; 17.10 Pianistka Tatjana Bučar; 18.00 Duško Rokсандič: »Poroka«. Komedija. Prevod: Marijan Kovač; 19.00 Radijski dnevnik; 19.30 »Iz dogajanja v letu 1983«; 20.30 Veselo v novo leto!; 23.00 Kratka poročila.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »Novi list« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, štev. 157 — Odgovorni urednik: Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart. Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151